

Česká zemědělská univerzita v Praze

Bakalářská práce

2014

Tereza Kaiserová

Česká zemědělská univerzita v Praze
Institut vzdělávání a poradenství
Katedra pedagogiky

**Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost)
v instituci vzdělávající**

Bakalářská práce

Autor: **Tereza Kaiserová**
Vedoucí práce: prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávací
vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu
použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle
zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve
znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědom/a, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v
univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Jsem si vědom/a že, na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000
Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně
některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3
tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....

(podpis autora)

V dne

A B S T R A K T

Bakalářská práce s názvem „**Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávající**“ je zaměřena na aktuální problematiku vzdělávání mimo školské instituce, konkrétně ve Vlastivědném muzeu a galerii v České Lípě (VMG). Mapuje stávající metody a formy vzdělávání a navrhuje nové. Kompletní výukový program, který je výstupem této práce, byl sestaven na základě výsledků dotazníkového šetření, řízených rozhovorů, hodnocení výchovné poradkyně a pozorování. Reflektuje tak zejména požadavky žáků základních škol II. stupně zúčastňujících se projektu na podporu přírodovědných profesí a tradičních řemesel v sekundárním stupni studia. Dle předpokladu účastníci tohoto projektu zcela jednoznačně vyjádřili zájem o vzdělávání metodami praktickými, nejvyšší aktivizace bylo dosaženo pomocí tzv. živých exponátů to je živočichů chovaných přímo v muzejních expozicích.

Klíčová slova: vzdělávání, výuka, muzeum, sekundární stupeň vzdělávání, přírodovědné profese, tradiční řemesla

A B S T R A C T

The bachelor's thesis "Changing the concept of an institution (eg. museum activity) into an educational institution" deals with current issue of education outside educational institutions, specifically in the History and Geography Museum and Gallery in Česká Lípa. The thesis is mapping the existing methods and forms of education and proposes the new ones. The complete training program which is the output of this work was compiled based on results of a questionnaire survey, structured interviews, evaluation of educational consultant and observation. Thus reflect the particular requirements of pupils from the 2nd grade of primary school taking part in the project promoting the science and profession of traditional trades in the secondary level of study. As expected, participants of this project clearly expressed an interest in learning practical methods, the highest activation was achieved by using the so-called living exhibits, that is the animals kept in museum exhibitions.

Key words: education, teaching, museum, secondary level of study, science profession, traditional trade

OBSAH

PROHLÁŠENÍ.....	3
ABSTRAKT	4
OBSAH	5
SEZNAM OBRÁZKŮ	7
SEZNAM TABULEK.....	8
SEZNAM GRAFŮ	9
1. ÚVOD.....	10
2. CÍL A METODIKA	12
2.1 Cíle	12
2.2 Metodika	12
2.2.1 Volba výzkumného přístupu a odpovídajících technik.....	13
2.2.2 Vymezení důležitých pojmů	14
2.2.3 Konkrétní body výzkumu.....	16
3. SOUČASNÝ STAV SLEDOVANÉ PROBLEMATIKY	20
3.1 Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě (VMG)	20
3.1.1 Odborná oddělení	21
3.2 Muzejní pedagogika – metody a formy	22
3.3 Prostory ke vzdělávání ve VMG	23
3.4 Pomůcky ke vzdělávání ve VMG	23
3.5 Vzdělávání – přírodovědné oddělení	24
3.5.1 Přírodovědné expozice VMG	24
3.5.2 Programy celodenní.....	28
3.5.3 Terénní programy pro veřejnost	31
3.5.4 Projekt Profese a řemesla	36
4. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE.....	37
4.1 Technická data projektu „Profese a řemesla“	37
4.1.1 Položky určené k hodnocení.....	37
4.2 Jednotlivé prezentace projektu „Profese a řemesla“	38
4.2.1 Prezentace profese ARCHEOLOG	38
4.2.2 Prezentace profese ENTOMOLOG.....	39
4.2.3 Prezentace profese GEOLOG	40
4.2.4 Prezentace profese ZOOLOG	41
4.2.5 Prezentace profese HISTORIK	42
4.2.6 Prezentace profese ETNOGRAF.....	43
4.2.7 Prezentace profese MYKOLOG	44
4.2.8 Prezentace profese BOTANIK	45
4.2.9 Prezentace profese LESNÍK + STRÁŽCE PŘÍRODY	46
4.2.10 Prezentace profese PREPARÁTOR	47
4.2.11 Prezentace profese SPRÁVCE MUZEJNÍCH SBÍREK	48
4.2.12 Prezentace profese KNIHOVNÍK	49
4.2.13 Prezentace profese KARTOGRAF.....	50
4.2.14 Prezentace profese SKLÁŘ.....	51
4.2.15 Prezentace profese VÝTVARNÍK.....	52
4.2.16 Prezentace profese FOTOGRAF.....	53
4.2.17 Prezentace profese RESTAURÁTOR	54
4.3 Dílčí zhodnocení projektu „Profese a řemesla“	55

5. VÝSLEDKY A JEJICH HODNOCENÍ	56
5.1 Teoretické výstupy ztvárněné graficky	56
5.2 Praktické výstupy	58
6. ZÁVĚR A DOPORUČENÍ.....	59
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	61
SEZNAM PŘÍLOH	63
8. PŘÍLOHY	64

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Vzor dotazníku.....	19
Obrázek č. 2 – Augustiniánský klášter- historická podoba.....	20
Obrázek č. 3 – Augustiniánský klášter – dnes.....	21
Obrázek č. 4 –Velká klubovna	23
Obrázek č. 5 –Exotická příroda.....	25
Obrázek č. 6 – Expozice bezobratlých.....	26
Obrázek č. 7 –Svět moří a oceánů.....	27
Obrázek č. 8 – Terarijní koutek.....	27
Obrázek č. 9 – Den Země.....	29
Obrázek č. 10 – Den zvířat.....	29
Obrázek č. 11 – Čekání na Ježíška.....	30
Obrázek č. 12 – Ekologická soutěž.....	31
Obrázek č. 13 – Festival ptactva.....	32
Obrázek č. 14 – Žabí noc.....	33
Obrázek č. 15 – Noc pro netopýry.....	34
Obrázek č. 16 – Výstava hub.....	35
Obrázek č. 17 – Putování po vydřích stopách.....	36
Obrázek č. 18 – Praktická výuka.....	56
Obrázek č. 19 –Praktická výuka se zapojením živých exponátů.....	57

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Návštěvnost celodenních programů v roce 2013.....	28
Tabulka č. 2 – Návštěvnost terénních programů v roce 2013.....	31

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Preference profese Archeolog.....	39
Graf č. 2 – Preference profese Entomolog.....	40
Graf č. 3 – Preference profese Geolog.....	41
Graf č. 4 – Preference profese Zoolog.....	42
Graf č. 5 – Preference profese Historik.....	43
Graf č. 6 – Preference profese Etnograf.....	44
Graf č. 7 – Preference profese Mykolog.....	45
Graf č. 8 – Preference profese Botanik.....	46
Graf č. 9 – Preference profese Lesník + Strážce přírody.....	47
Graf č. 10 – Preference profese Preparátor.....	48
Graf č. 11 – Preference profese Správce muzejních sbírek.....	49
Graf č. 12 – Preference profese Knihovník.....	50
Graf č. 13 – Preference profese Kartograf.....	51
Graf č. 14 – Preference profese Sklář.....	52
Graf č. 15 – Preference profese Výtvarník.....	53
Graf č. 16 – Preference profese Fotograf.....	54
Graf č. 17 – Preference profese Restaurátor.....	55
Graf č. 18 – Preference částí programu – souhrnné.....	56
Graf č. 19 – Preference programů s využitím živých exponátů.....	57
Graf č. 20 – Preference programů- prezentací dle počtu účastníků.....	58

1. ÚVOD

Muzea, galerie a instituce obdobného charakteru by měly a mají, dnes více, než kdy dříve, za úkol obohatit návštěvníka během prohlídky expozic o řadu nových poznatků, které se často nelze jinde běžně dozvědět. Nenásilně, nenápadně zprostředkovat a zpřístupnit informace, tedy příchozího potažmo vzdělávat.

V dnešní technické až, dle mého mínění, lehce přetechnizované době, kdy zájem o návštěvu těchto odborných institucí upadá, je potřeba se přizpůsobit a snažit se nalézt směr, kterým se tzv. „muzejní pedagogika“ bude dále ubírat.

Právě z těchto důvodů jsem se v době bezproblémového a rychlého vyhledávání jakýchkoliv informací pomocí internetu, v zásadě z pohodlí domova, rozhodla zmapovat stávající, dnes v muzeu využívané možnosti vzdělávání a navrhnout postupy nové, více atraktivní.

Jako koordinátorka Ekoporadny (tj. Ekologické poradny) ORSEJ při Vlastivědném muzeu a galerii v České Lípě jsem v každodenním styku s laickou i odbornou veřejností, s pedagogy i studenty při přípravě přírodovědných programů a soutěží.

V této bakalářské práci se však budu soustředit zejména na cílovou skupinu žáků 6. - 9. třídy základních škol, kteří se zúčastňují projektových dnů pořádaných muzeem v rámci grantu na podporu studia přírodovědných profesí a tradičních řemesel v sekundárním stupni vzdělávání. Tento grantový projekt vede Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě a je financován z prostředků České republiky a Evropské unie, zadán výzvou Libereckého kraje.

Studenti základních škol (I. i II. stupeň) patří zároveň mezi nejvíce zastoupené návštěvníky muzea zejména v průběhu školního roku.

Na základě vyplněných dotazníků a řízených rozhovorů s odbornými muzejními pracovníky, jsem ověřovala vhodnost a oblíbenost současně využívaných vzdělávacích metod.

Výsledkem praktické části bylo vytvoření nového výukového programu, který je koncipován tak, aby všechna důležitá zjištění reflektoval. Důležitým prvkem při jeho přípravě bylo také propojení zázemí muzea – historická budova s přilehlým ambitem a rozsáhlými klášterními zahradami - množství sbírkových předmětů, dermoplastických preparátů a živých exponátů s odbornými znalostmi muzejních pracovníků.

2. CÍL A METODIKA

2.1 Cíle

Na základě sesbíraných dat z projektu podporujícího studium přírodovědných profesí a tradičních řemesel v sekundárním stupni vzdělávání je ověřována vhodnost a oblíbenost stávající muzejní pedagogiky. Dle komplexního vyhodnocení všech sledovaných parametrů, bude v závěru této práce vytvořen nový výukový program včetně tematických pracovních listů.

2.2 Metodika

Základní informace pro zpracování výukového programu byly zjišťovány dotazníky v průběhu roku 2013 a začátkem roku 2014, a to od žáků 6. - 9. tříd základních škol Libereckého kraje. Další data pak byla získávána řízenými rozhovory s odbornými muzejními pracovníky – v tomto případě s lektory jednotlivých projektových dnů - bezprostředně po ukončení jimi vedené prezentace, a také z celkového hodnocení projektového dne zpracovaného výchovnou poradkyní spolupracující základní školy.

Každý měsíc počínaje lednem 2013, kromě prázdnin, probíhal jeden projektový prezentační den, většinou rozdělený na teoretickou a praktickou část. Data získaná v závěrečné tzv. administrační fázi každého takového projektového dne byla podrobně analyzována, hodnotila se zejména oblíbenost jednotlivých částí programu. Zásadní byly připomínky a kompletní slovní shrnutí celého dne samotnými žáky. Navíc bylo sledováno zapojení studentů se specifickými potřebami učení a jejich četnost při jednotlivých prezentacích profesí a řemesel.

Dalším zdrojem cenných postřehů a informací, který v průběhu projektu vznikl, je již zmiňované hodnocení projektových dnů a vyučujícího lektora výchovným poradcem.

Kromě dotazníků byla využívána základní metoda pozorování, na základě obou těchto postupů byla ověřována vhodnost a oblíbenost celého programu nebo jeho dílčích částí.

2.2.1 Volba výzkumného přístupu a odpovídajících technik

Základními faktory, podle kterých vybíráme vhodné metody či techniky (rozlišení těchto pojmů se často liší vzájemně mezi autory) využívané při výzkumu a ověřování nějakého jevu, jsou následující:

- dosavadní znalost sledovaného problému
- možnost stanovení nové (pracovní) hypotézy a její ověřování
- množství potenciálních respondentů

Vzhledem k tomu, že cílová skupina byla předem známa, stejně jako přibližný počet respondentů a základní otázky vhodné k ověření, je nasnadě, že odpovídajícím přístupem výzkumu bude přístup kvantitativní. V tomto případě bude hlavní využívanou technikou dotazníkové šetření – tedy dotazník. Jen doplňkově bude využíváno pozorování a řízený rozhovor.

Každý výzkumný přístup má svá specifika a také povinné, po sobě následující kroky, které je nutné dodržet. Zásadní jsou zejména:

- položení základní otázky – sledovaný jev
- vytvoření nové hypotézy
- vytvoření souboru hypotéz
- výběr vzorku
- pilotáž
- výběr techniky sběru dat
- stanovení nástrojů pro sběr dat
- předvýzkum
- sběr dat
- analýza dat
- závěr, způsob prezentace dat, případně zobecnění výsledku

(Hudečková a kol., 2009)

2.2.2 Vymezení důležitých pojmů

Všechny následně vysvětlené techniky, principy, metody, formy i důležité pojmy jsou zásadní pro zpracování této bakalářské práce. Ať už se jedná o její teoretickou část nebo přípravu vlastního výukového programu v závěru.

Obecné

Edukační realita

Definice podle Průchy (1997): „Edukační realita je každá taková skutečnost (prostředí, situace, proces aj.), objektivně se vyskytující v lidské společnosti, v níž probíhají nějaké edukační procesy nebo jsou vyvíjeny nebo fungují nějaké edukační konstrukty“.

(Průcha, 1997)

Základní myšlenkou vyplývající z této definice je tedy poznání, že vzdělávání může a probíhá kdekoliv, nemusí být vázáno jen na prostředí školských institucí.

Výzkum

V pedagogice slouží k hodnocení a analýze řady jevů a procesů. Sleduje žáky i učitele, podmínky prostředí, náplň učiva apod. Podle způsobu zpracování a typu sledovaných skutečností jsou aplikovány různé metody. V této podkapitole budou představeny ty, které budou dále použity.

Rozvíjející vyučování

Základem tohoto procesu je předkládání nové látky a problematiky tak, že se nesoustředíme jen na to, co by již žák měl umět a čeho je schopen se dle daného věku naučit, ale pokládáme mu také otázky vyššího stupně obtížnosti, abychom ho naučili a potažmo „donutili“ přemýšlet, doplňovat logické vazby a zvýšili jeho motivaci. Studenti takto náročné úkoly často nejsou schopni sami zvládnout, je potřeba pedagogické vedení.

(Nelešovská a kol., 1999)

Tohoto principu je využito při koncepci výukového programu v závěru bakalářské práce.

Zásady vedení praktické činnosti

Tyto principy přímo vyjadřují známou zásadu spojení teorie s praxí. Žáci se vždy radši do probírané problematiky sami zapojí, než by jen poslouchali přednášejícího.

Základem je vysvětlit studentům, co bude předmětem práce, čeho tím chceme dosáhnout, jaký to bude mít praktický význam. V případě složitějšího zadání je vhodné činnost nejdříve předvést. Vždy je také dobré rozdělit žáky do menších skupin, stanovit předem časový plán a provádět jeho kontrolu. Na závěr je potřeba zařadit diskusi, aby došlo k fixaci poznatků a případně k okamžité nápravě chyb a omylů.

(Silberman, Lawsonová, 1997)

Projektování výuky

Při přípravě nejen teoretické hodiny, ale i kombinovaných výukových programů je důležité stanovit si základní parametry.

- I. Žáci - věk, počet, úroveň vědomostí, zájem
- II. Předmět výuky – jak do hloubky, základní pojmy
- III. Časový plán – kolik bude času na výuku
- IV. Prostor výuky – kde bude program probíhat, jaké je vybavení „učebny“
- V. Organizace výuky – metody, formy, způsoby kontroly
- VI. Pomůcky – co všechno bude k výuce potřeba (přírodniny, originální předměty apod.)
- VII. Motivace – význam výuky pro žáky
- VIII. Použití – uplatnění učiva

(Votava, 2011)

Jednotlivé techniky

Dotazník

Jedná se o základní techniku kvantitativního výzkumu. Principem je písemné dotazování osob (respondentů) za účelem získání většího počtu dat, která jsou dále zpracovávána a hodnocena.

Dotazníková šetření mají danou obecnou strukturu, která však může být dle situace, prostředí a požadavků zadavatele upravována. Používají se v něm různé typy otázek např. uzavřené, otevřené, polouzavřené, škálované apod. Navržené položky lze ověřovat tzv. předvýzkumem, který provádíme na menším vzorku respondentů a zjišťujeme tak srozumitelnost dotazníku.

(Čábalová, 2011)

Pozorování

Patří mezi metody, které jsou velmi vhodné k monitorování jevů, činností apod., jež chceme dále hodnotit a analyzovat. Podle toho zda se přímo účastníme tohoto procesu se dělí na přímé a nepřímé.

(Čábalová, 2011)

Mezi další typy pozorování patří ty, kdy o nás hodnocené osoby vědí (pozorování zjevné) nebo naopak, pak jde o tzv. skryté. Při použití této metody je také zásadní vyhnout se subjektivním pocitům a vždy plně využívat pozorovací schopnosti. Aby byly výsledky z pozorování správně interpretovány, je potřeba se předem důkladně připravit.

(Maňák a kol., 1996)

Rozhovor (Interview)

Nejčastěji jsou rozlišovány dva základní typy . Standardizovaný (strukturovaný), nebo-li řízený a nestandardizovaný (nestrukturovaný). Někdy se používá ještě třetí typ a to rozhovor semistrukturovaný (přechod mezi oběma výše vymezenými).

Základem standardizovaného rozhovoru, který se v kvantitativním výzkumu využívá, je předběžné stanovení otázek, jasně formulovaných a srozumitelných.

(Majer, Majerová, 1999)

2.2.3 Konkrétní body výzkumu

Prvním a nejdůležitějším krokem, jak již bylo výše popsáno, je vymezení problému. Položení základní otázky nebo otázek. Nyní se již zaměříme konkrétně, z hlediska problematiky muzejního vzdělávání.

- **Jaké jsou využívané stávající metody vzdělávání v muzeu?**
- **Jaká je úspěšnost/oblíbenost konkrétních vzdělávacích programů v muzeu?**
- **Co (činnost, aktivita, věc atd.) konkrétně účastníky programů v muzeu nejvíce zaujme?**
- **Jakým způsobem se návštěvníci muzea nejraději vzdělávají, dozvídají nové informace?**
- **Na jakou náplň programů se zaměřit, aby se muzejní pedagogika dále rozvíjela a byla veřejností kladně přijímána?**

Na některé z výše položených otázek si snadno odpovíme sami. Víme, jaké metody jsou v našem a okolních muzeích nejčastěji využívány. Tyto informace se lze snadno dozvědět z webových stránek jednotlivých institucí nebo např. z médií představujících pravidelně pořádané programy a akce.

Zajímavým zdrojem poznatků o stávajícím vzdělávání v muzeích je také kniha „Brána muzea otevřená“, kde jsou podrobně popisovány možné způsoby uspořádání expozic, příklady pracovních listů, interaktivních prvků apod. vedoucí k lepšímu zapojení veřejnosti při objevování nových artefaktů, sbírkových předmětů nebo krátkodobých i dlouhodobých výstav. Kolektiv autorů v čele s editorkou Alexandrou Brabcovou (2003) se zde pokusil instituce typu muzeí a galerií přiblížit návštěvníkům a zároveň muzejním pracovníkům tak nastínit možnosti, jak jejich práci lépe propagovat a prezentovat vně organizace.

V případě dalšího bodu (úspěšnost/oblíbenost vzdělávání v muzeu), se stačí podívat na počty zaznamenaných návštěvníků a lehce tak lze vyhodnotit zájem o konkrétní program.

Zbývající otázky z našeho výčtu jsou však již podstatně složitější a nelze na ně jednoznačně odpovědět. K jejich úspěšnému vyřešení je potřeba získat informace od samotných návštěvníků muzeí nebo účastníků jimi pořádaných programů a akcí. K tomu je zapotřebí zvolit si vhodnou metodu nebo metody zkoumání daných jevů.

Jak již bylo řečeno, základem v našem případě bylo dotazníkové šetření, doplněné pozorováním společně s řízeným rozhovorem. Následujícím krokem tedy byl vlastní sběr dat, jejich analýza a závěrečné vyhodnocení výsledků. Teprve v hlavní části této práce si budeme moci na položené otázky adekvátně odpovědět.

Dotazník byl koncipován společně s výchovnou poradkyní, připraven a uzpůsoben pro cílovou skupinu – žáky základních škol 6. - 9. tříd připravujících se na výběr instituce následného vzdělávání v sekundárním stupni studia. Tito žáci představují nejčastější návštěvníky muzea.

Otázky v dotazníku jsou jasné, srozumitelné, snadno zodpověditelné a stručné. Z odpovědí lze lehce vyčíst úspěšnost programu nebo části (aktivity, činnosti apod.), které žáka nejvíce zaujali a naopak. Doplnující dotaz je směřován na zjištění přítomnosti žáka s poruchou učení. Vyplňování bylo samozřejmě anonymní.

Sběr dat byl prováděn na konci každé prezentace v rámci projektového dne, vždy v tzv. administrační části, tj. v samém závěru programu. Žáci měli na doplnění dat libovolné množství času, dobré psychohygienické podmínky byly zajištěny.

Každý dotazník byl doplněn hlavičkou konkrétní profese představované v rámci daného projektového dne. Otázky byly vždy shodné. Počet účastníků programu se měnil. Prezentace přírodovědných profesí a tradičních řemesel probíhaly v sobotu, účast byla tedy dobrovolná. Prvním ukazatelem úspěšnosti/oblíbenosti akce byl již počet přihlášených žáků na základě volby tématu, rozložení praktické a teoretické části a prezentace profese na pozvánkách a plakátech.

Prezentace odborných profesí a tradičních řemesel ARCHEOLOG

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.22/02.0003
Název globálního grantu: Zvyšování kvality ve vzdělávání v Libereckém kraji II
Název příjemce podpory: Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě,
příspěvková organizace Libereckého kraje

Dotazník pro žáky

Hodnocení projektového dne „Archeolog“ – 13. 1. 2013

1. Byl(a) jsi spokojen(a) s náplní daného programu?
 - a) ano
 - b) částečně
 - c) ne
2. Dozvěděl(a) ses něco nového a zajímavého?
 - a) ano
 - b) ne
3. Pokud ano, vyjádři stručně, co tě nejvíc bavilo a zaujalo:
4. Hodnotíš nějakou část programu záporně?
 - a) ne
 - b) ano – uveď příklad
5. Máš nějaké osobní potíže (např. poruchy učení), které by ti bránily se lépe zapojit do nabídky programu?
 - a) ne
 - b) ano

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obrázek č. 1 – Vzor dotazníku, v tomto případě hlavička profese archeolog

3. SOUČASNÝ STAV SLEDOVANÉ PROBLEMATIKY

V této stati bude nejdříve představeno samotné Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, jeho pobočky a odborná pracoviště, také zde budou zhodnoceny stávající vzdělávací procesy, které zde probíhají. Zaměřím se na přírodovědné oddělení, které je garantem zmiňovaného projektu zabývajícího se zvyšováním zájmu žáků základních škol o přírodovědné profese a tradiční řemesla v sekundárním stupni vzdělávání, věnovat se tedy budu muzejní pedagogice výhradně tohoto oddělení.

3.1 Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě (VMG)

Začnu krátkým úvodem do historie. Vlastivědné muzeum v České Lípě sídlí v budově bývalého Augustiniánského kláštera. Ten zde byl vybudován v 17. století s jednoznačným posláním, a to vytvořením střediska vzdělanosti dané doby. Podle zakládací listiny Albrechta z Valdštejna z roku 1627 zde byla nejdříve založena latinská škola. Ta měla pojmout velké množství žáků, proto jsou prostory kláštera velice rozměrné. Tvoří ho patrová budova se čtyřmi křídly, s přilehlým kostelem, Loretou a ambitem s kaplí. V 18. století získal svoji konečnou podobu vybudováním rozsáhlé zahrady, která byla mnichy používána zejména k pěstování bylinek.

..... (www.muzeumcl.cz, 2014)

Obr. č. 2: Dobová pohlednice- Pohled na Augustiniánský klášter s přilehlými zahradami.

Foto: Archiv VMG

Později zde bylo založeno gymnázium přetrvávající až do roku 1882. A teprve časem bylo přetransformováno na gymnázium státní. K 300 výročí byl zdejší kostel povýšen na Basiliku minor. Klášter byl roku 1950 nuceně přidělen učilišti automobilových oprav a jedna jeho část již také tehdy ještě Okresnímu muzeu. Od roku 1968 sem muzeum přesídlilo celé.

.....(www.muzeumcl.cz, 2014)

Obr. č. 3 Augustiniánský klášter dnes. Foto: Archiv VMG.

Historicky byla tedy budova kláštera vždy využívána výhradně ke vzdělávání. Jen obsah, forma, jazyk vyučování a také požadavky žáků se poněkud změnily.

3.1.1 Odborná oddělení

Nejrozsáhleji je v muzeu zastoupeno oddělení přírodovědné, v jehož rámci probíhá většina programů pro školy i veřejnost. Také zde najdeme rozsáhlé oddělení historické, které představují zejména pracovníci archeologie, historie a etnografie.

Pod komplex Vlastivědného muzea spadají kromě hlavní budovy v České Lípě ještě detašovaná pracoviště, a to: Archeologické muzeum Českolipska – Šatlava v České Lípě, Červený dům v blízkosti Vodního hradu Lipý – pracovna preparátora, část sbírkového fondu, Máchův památník s expozicí rybářství v Doksech a jedno z největších roubených stavení v severních Čechách, Expozice lidového bydlení - Vísecká rychta v Kravařích.

Ve všech budovách přístupných veřejnosti probíhají kromě klasických prohlídek vzdělávací programy, které se týkají zaměření konkrétního pracoviště. Na pobočkách v Doksech a v Kravařích se pravidelně konají tradiční akce s nádechem historie např. Masopust, Velikonoce, Vánoce, jak se slavili dříve a odkud vůbec jednotlivé prvky, které dnes tak dobře známe, pocházejí. Využívanými metodami jsou různé workshopy, jarmarky, diskuse, expozice, vždy však s nějakou praktickou částí – důležité je zapojení návštěvníků do programu.

Archeologické muzeum Šatlava nabízí klasické komentované prohlídky. Ale pravidelně připravuje také vzdělávací akce pro veřejnost. V roce 2013 a část roku 2014 vedlo Historicko- antropologický seminář. Tento vzdělávací jednosemestrální projekt pro laickou i odbornou veřejnost spojoval tematické přednášky a terénní exkurze.

3.2 Muzejní pedagogika – metody a formy

V závěru předchozí podkapitoly byly uvedeny některé z forem, jak muzea poskytují vzdělání svým návštěvníkům. Dále se odborní pracovníci věnují zejména výzkumům a uchovávání sbírkových předmětů tzv. artefaktů a exponátů. V průběhu roku pak některé z těchto sbírek zpřístupňují veřejnosti v podobě výstav nebo prezentací ve stálých muzejních expozicích.

Již texty vytvořené muzejníky ke konkrétním sbírkovým předmětům mají vzdělávací charakter. K rozsáhlejším výstavám bývají připravovány další podpůrné materiály např. pracovní listy odstupňované podle věku.

Návštěvníci nejen ze školských zařízení se tak mohou, stejně jako laická i odborná veřejnost, věnovat autodidaktice, nebo-li samostudiu. V případě studentů je možné obrátit se ještě na je doprovázejícího pedagoga, při samovolném procházení expozicemi bez zadaných úkolů se brzy v množství dermoplastických preparátů a unikátních předmětů ztrácí a zájem rychle polevuje.

3.3 Prostory ke vzdělávání ve VMG

Při výukových programech realizovaných v muzeu se nejvíce využívá prostor samotných expozic. Většinou jde totiž o komentované prohlídky tematicky zaměřené podle požadavků návštěvníků.

V případě programu kombinovaného tj. včetně úvodní teoretické části se využívá Velká klubovna. Jedná se o podkrovní místnost uzpůsobenou k přednáškám pro cca 100 lidí, která je vybavena dataprojektorem, trvale nainstalovaným plátnem, magnetickou tabulí, flipchartem a je zde také umístěn wifi router ke stálé možnosti okamžitého vyhledávání informací na internetu. K tomuto prostoru je připojena také malá improvizovaná kuchyňka, kterou lze v případě potřeby využít.

Obr. č. 4 – Velká klubovna. Foto: T.Kaiserová.

3.4 Pomůcky ke vzdělávání ve VMG

Stejně jako při klasickém vyučování ve škole se při vzdělávání v muzeu využívají materiální (didaktická technika a učební pomůcky) a nemateriální (metody a formy) didaktické prostředky. Je to všechno to, co pedagog (v našem případě spíše lektor) použije při výuce mimo svého projevu.

(Slavík a Miller, 2012)

Didaktickou techniku využíváme, jak již bylo řečeno ve Velké klubovně při teoretické části např. dataprojektor, plátno, flipchart či magnetická tabule, ale také jako multiplikáty při praktických činnostech př. lupy, pinzety, exhaustory apod.

Učebních pomůcek zařazujeme do výukových programů celou řadu. Nejčastěji se jedná o přírodniny (exponáty, vzorky, preparáty), modely a originální předměty.

3.5 Vzdělávání – přírodovědné oddělení

Sbírky VMG jsou velmi bohaté. Zejména přírodovědné v oddělení se může pyšnit rozsáhlým fondem prezentovaným v následujících expozicích: Exotická příroda, Svět moří a oceánů, Bezobratlí, Geologie (mineralogie, paleontologie, petrografie) a Regionální příroda. Ke každému takovému komplexu jsou zpracovány informační materiály, dioramata, mapy apod. určené návštěvníkům.

Velmi oblíbené jsou zejména části muzejních expozic doplněné tzv. živými exponáty. V případě Českolipského muzea je takto zastoupena Exotická příroda, Expozice bezobratlých a Svět moří a oceánů.

VMG, mimo plnění obvyklých funkcí, funguje zároveň jako sběrné místo pro drobné handicapované živočichy z volné přírody. Ti jsou tu jen dočasně, později se odváží do záchranné stanice. Trvale se sem v případě volných prostor umisťují terarijní druhy chované v zajetí, nejčastěji bývají odchyceny při zásazích hasičů či policie nebo jsou přímo přineseni majiteli, kteří se o ně z nějakých důvodů již nemohou dále starat.

3.5.1 Přírodovědné expozice VMG

Ve všech expozicích zabývajících se přírodou lze kromě klasických popisů jednotlivých druhů nalézt souhrnné informace o taxonomických skupinách, které se zde nacházejí. Jsou tu, na schématech a fotografiích, popsány společné morfologické a anatomické znaky nebo naopak specifika druhů, uvedeny různé zajímavosti, mapy rozšíření apod. Na stěnách jsou zavěšeny tabule s odpovídající, názorně vykreslenou systematikou – taxonomií.

Exotická příroda

V části nazývané Exotická příroda lze nalézt množství popsaných dermoplastických preparátů, vyčiněných kůží nebo dioramat evokujících přirozené prostředí živočichů.

VMG úzce spolupracuje se zoologickými zahradami v Děčíně, Chomutově a v Liberci, proto není o zdroj zejména exotických kadáverů nouze. Expozice je doplněna řadou terárií obývaných zástupci želv, obojživelníků, ještěřů a hadů.

Chované druhy:

Hadi - hroznýš královský, hroznýšovec duhový, krajta královská, užovka maurská, užovka domácí

Želvy: dlouhokrčka

Ještěři: scink válcovitý, scink bedriagův, felsuma zlatoocasá, gekon zlatý

Ulikovského, gekončík noční, trnorep africký

Obojživelníci : parosníčka nádherná, drápatka vodní, čolek čínský, axolotl mexický

Kromě živočichů agresivních, extrémně plachých a právě odchycených při expedicích v přirozeném prostředí, kteří jsou teprve zvykáni na přítomnost návštěvníků, jsou všichni zde chovaní jedinci zapojováni do výuky. Ostatní slouží alespoň jako názorná ukázka při nebo po expoziční části programu.

Obr. č. 5 – Expozice Exotická příroda. Foto: T.Kaiserová.

Expozice bezobratlých

Této expozici dominují po stěnách zavěšené prosklené vitríny plné sbírek bezobratlých – zejména zástupců hmyzu. Popsány a vyobrazeny jsou zde všechny řády této třídy, exotické druhy, které nejsou majetkem muzea jsou doplněny fotografiemi. Ke každé taxonomické skupině je zpracován podrobný popis a uvedeny znaky základní (specifické).

Expozice je doplněna řadou insektárií obývaných zejména exotickými druhy. I tyto živočichové jsou využíváni k výuce. Uprostřed hlavní místnosti jsou ve skleněných vitrínách představeny pomůcky potřebné k práci entomologa a také jsou zde zavěšeny různé typy hnízd sociálního hmyzu (např. včel, vos, sršňů). V prostorách Expozice bezobratlých rovněž nechybí nástěnné tabule s taxonomií.

Chované druhy:

Strašilky: Strašilky (4 druhy), pakobylka rohatá

Kudlanky: Kudlanka *Phyllocrania paradoxa*

Sklípkani (2 druhy), štíři (2 druhy), bičovec pestrý

Brouci- zákeřnice, potemník moučný

Rovnokřídlí: švábi, cvrčci

Vzdušnicovci: mnohonožka, stonoha

Obr. č. 6 – Expozice bezobratlých. Foto: T.Kaiserová

Svět moří a oceánů

Jedna z nejmenších expozic v muzeu. Na policích a ve vitrínách tu najdeme řadu zajímavých druhů plžů, mlžů a členovců původně obývajících prostředí moří a oceánů. Opět jsou zde ke každé taxonomické skupině zpracovány podrobné popisy s uvedením důležitých znaků. Tato část je doplněna třemi terárii, kdy ve dvou najdeme zástupce sladkovodních korýšů a v posledním známého plže dorůstajícího velkých rozměrů, často chovaného doma – Achatinu nebo-li oblovku.

Chované druhy:

Korýši: krab potoční, rak mřížkovaný

Plži: oblovka obrovská

Obr. č. 7 – Expozice moří a oceánů. Foto: T.Kaiserová

Terarijní koutek

V závěru sekce geologické – paleontologie, je umístěna stěna tvořená různě velkými terárii, která slouží právě k již zmíněnému příjmu odložených živočichů. Tyto druhy se opět využívají jako názorná pomůcka zejména jsou dobrým příkladem variability v rámci jednoho řádu.

Chované druhy:

Hadi: korálovka pruhovaná, užovky (černá, červená, tchaj-wanská), štíhlovka kaspická

Ještěři: leguán zelený, blavor žlutý

Obr. č. 8 –Terarijní koutek. Foto: T.Kaiserová

3.5.2 Programy celodenní

Ekologická výchova (potažmo vzdělávání v oblasti přírody) je v muzeu realizována různými formami. Jednou z nich je pořádání celodenních obsáhlých programů tematicky a termínově se vztahujících k určité události např. Den Země – k 22. dubnu, Den zvířat – k 4. říjnu. Loňský rok byl specifický tím, že ve VMG byla realizována dlouhodobá výstava na téma myslivost, programy se tedy uzpůsobovaly tématům les a lesní zvěř.

Mezi další již tradiční akce se řadí Ekologická soutěž pro základní školy a gymnázia, kterou zajišťuje VMG ve spolupráci se SOŠ a SOU 28. října a jejími studenty v oboru vzdělání Ekologie a ochrana krajiny. Poslední tzv. velkou akcí je Čekání na Ježíška konané v době Adventu, to se věnuje tradicím a historii Vánoc s využitím přírodních materiálů. K programům jsou vydávány různé informační materiály, které se dále využívají. Viz příloha č. 1.

K realizaci akcí slouží zejména venkovní prostory – klášterní zahrada, ambit, rajský dvůr, ale také přírodovědné expozice. Pomůcky představují živé exponáty, přírodniny, originální předměty. V posledním roce se podařilo realizovat zajištění dnes velice oblíbených tzv. smyslových stezek, které jsou při programech bohatě využívány.

Účastníkem těchto programů, kromě Ekologické soutěže, která je určena vybraným a přihlášeným žákům, je široká veřejnost, zejména však děti mateřských a žáci základních škol I. i II. stupně. V případě zájmu pedagogů zařazujeme také odborné tematické přednášky pro studenty škol středních. Programy jsou oblíbené a hojně navštěvované viz tabulka č. 1 ukazující návštěvnost v roce 2013.

Akce VMG v roce 2013

Program	Datum realizace	Počet účastníků	Ročník programu
Den země/Lesem nelesem	25.4.	577	7.
Den zvířat/Lesní zvěř	3.10.	787	10.
Ekologická soutěž	20.11.	148	17.
Čekání na Ježíška	23.12.	522	6.

.....Tabulka č. 1 – Návštěvnost celodenních programů v roce 2013.

Den Země

Program nabitý výtvarnými a tvůrčími dílnami pro nejmenší návštěvníky, vždy však s nějakým vzdělávacím prvkem. Pro starší žáky jsou určeny vědomostní a odborná stanoviště nebo odborné přednášky realizované ve Velké klubovně. Vše je sladěno podle zvoleného tématu. Vždy se zde prolíná ochrana přírody a krajiny. Pomůcky: přírodniny, originální předměty apod.

Obr. č. 9 –Den Země. Foto: T.Kaiserová

Den zvířat

Obdobný program jako Den Země, jen je tu více přihlédnuto k vzdělávání v oblasti ochrany a péče o živočichy. Speciálně se zaměřujeme na handicapovaná zvířata z volné přírody, kdy nejdůležitějším prvkem jejich ochrany je prevence. Pomůcky: živočichové, přírodniny, originální předměty apod.

Obr. č. 10 –Den zvířat. Foto: T.Kaiserová

Čekání na Ježíška

Opět program celodenní koncepce podobný dvěma předcházejícím. Téma je tu „již dle názvu, uzpůsobeno historii a tradicím v době Adventu. Na stanovištích se klade důraz na postupy a metody, které používali naši předci a na využívání přírodních materiálů. I zde se zařazují prvky ochrany přírody např. vyrábí se tuková krmítka ze šišek pro přezimující ptáky nebo se zdobí stromeček pro živočichy v lese. Pomůcky: přírodniny.

Obr. č. 11 –Čekání na Ježíška. Foto: T.Kaiserová

Ekologická soutěž žáků základních škol II. stupně a víceletých gymnázií

Tento program má dvě základní části. První část – tzv. muzejní se oficiálně zahajuje v Biberově kapli, která je součástí komplexu VMG. Zde se účastníkům sdělí veškerá pravidla, podmínky a časový harmonogram soutěže. Následuje rozdělení žáků do čtyř předem připravených skupin a uvedení do prostor ambitu na jednotlivá odborná stanoviště.

Každý rok je tematicky zařazena poznávačka obratlovců složená z dermoplastických preparátů a preparátů ve formaldehydu, dále se již stanoviště obměňují. Vždy je však zastoupena ekologie. A to buď ve formě obecné ochrany přírody - regionální zvláště chráněná území, nebo praktické –odpadové hospodářství apod. V minulých ročnících byly připraveny otázky a poznávачky z dendrologie, geologie, zoologie bezobratlých a botaniky.

Druhá část tzv. školní probíhá na již zmíněné SOŠ a SOU 28.října, na detašovaném pracovišti v Lužické 588 v České Lípě. Zde jsou připraveny další testové otázky, praktické úkoly nebo doplňující poznáváčky. Vše z oblasti ekologie, ochrany přírody a krajiny. Pro lepší představu je ukázka zadání otázek uvedena v příloze č. 2. Pomůcky: přírodniny, modely, originální předměty.

Obr. č. 12 –Ekologická soutěž. Foto: T.Kaiserová

3.5.3 Terénní programy pro veřejnost

Tyto programy jsou oproti předcházejícím realizovány mimo budovu VMG. Většinou se jedná o různě koncipované vycházky nebo přednášky zajišťované odborným lektorem.

Jedná se o akce skromnějšího charakteru, určené laické i odborné veřejnosti, pravidelně se každý rok opakující, tematicky zaměřené. Také při těchto příležitostech se snažíme rozšiřovat informační materiály a šířit osvětu v oblasti ochrany přírody a péči o volně žijící živočichy a planě rostoucí rostliny. Následující tabulka ukazuje počty návštěvníků za loňský rok 2013.

Terénní akce VMG v roce 2013

Program	Datum realizace	Počet účastníků
Žabí noc	7.5.	34
Vítání ptačího zpěvu	11.5. + 18.5.	24
Noc pro netopýry	30.8.	55
Výstava hub	6.-8.9.	428
Světový festival ptactva	6.10.	28
Putování po vydřích stopách	23.11.	15

Tabulka č. 2 – Návštěvnost terénních programů v roce 2013.

Ornitologie

Akce zaměřené na sčítání regionálních druhů ptáků, jejich odchyt a kroužkování se realizují 2x do roka. První až druhý květnový víkend je pořádáno „**Vítání ptačího zpěvu**“, o pět měsíců později pak „**Festival ptactva**“. Termín ani koncept akce není náhodný, VMG úzce spolupracuje s Českou společností ornitologickou, všechna takto získaná data se předávají kompetentním pracovníkům a slouží k monitoringu avifauny celé České republiky.

Průběh programu je následující. Při vycházce účastníci společně s ornitologem sledují a počítají všechny druhy ptáků, které ve svém okolí zaregistrují. Kromě správného stanovení druhu podle určovacích znaků se učí rozpoznávat ptáky i podle hlasového projevu. V závěru exkurze je na odchytovém stanovišti předvedena ukázka kroužkování, měření, vážení a záznamu právě chycených opeřenců. Probíhá zde malá improvizovaná přednáška s praktickými ukázkami a následnou diskusí.

Obr. č. 13 –Festival ptactva. Foto: T.Kaiserová

Batrachologie

Batrachologie je pojem již méně známý, představuje nauku zabývající se obojživelníky tj. čolky, mloky, žábami. Pro veřejnost je každoročně začátkem května připravována akce s názvem „**Žabí noc**“.

Jedná se o odbornou přednášku na základě promítání powerpointové prezentace doplněnou ukázkami živočichů. Všichni obojživelníci České republiky jsou zákonem chráněni. Někteří muzejníci (podle odbornosti) mají však výjimku na jejich odchyt pro vědecké a pedagogické účely. Přibližně dva dny před plánovaným programem se tedy vyrazí do terénu s cílem zajistit, co největší zastoupení regionálních druhů obojživelníků.

Návštěvníci si tak kromě zkoušky určování žab z blízkého rybníka podle hlasu mohou zástupce této třídy žijící často skrytě v jejich blízkosti prohlédnout. Po přednášce a procházce k vodní ploše spojené s výkladem, následuje diskuse. Všichni jedinci jsou bezprostředně po ukončení akce vypuštěni zpět na původní místa odchytu.

Obr. č. 14 –Žabí noc. Foto: T.Kaiserová

Chiropterologie

Ani v tomto případě není název nauky o následujících živočiších příliš znám. Chiropterologie se zabývá letouny, tedy netopýry a vrápenci. Program „**Noc pro netopýry**“ je realizován opět večer jako předcházející akce, společný mají i koncept tzn. je to přednáška podložená ppt prezentací promítanou na plátno, doplněná ukázkami odchycených živočichů. Rozdíl je samozřejmě v prostředí, ve kterém se akce odehrává, v tomto případě v blízkosti jeskyně, kde se netopýři a vrápenci vyskytují.

V průběhu večera jsou informace sdělovány metodou výkladu, také jsou rozdávány odpovídající informační materiály. Program je připravován vždy poslední víkend v srpnu nebo první víkend v září a je součástí celé řady akcí v mezinárodním konceptu. Data získaná odchytom se posílají kompetentním osobám České společnosti pro ochranu netopýrů a opět jako v případě ptáků jsou dále zpracovávána.

Ještě jedno mají akce pro letouny a obojživelníky společné. V obou případech se snažíme o osvětu a zlepšení povědomí o těchto v České republice tak výrazně ohrožených skupinách živočichů. Nepatří mezi primárně roztomilá zvířátka a tak se snažíme veřejnosti ukázat, jak moc jsou v přírodě užiteční.

Obr. č. 15 –Noc pro netopýry. Foto: T.Kaiserová

Mykologie

Vědní obor pojednávající o houbách zahrnuje jediný program, který není věnovaný živočichům a to:“**Výstavu hub s mykologickou poradnou**“. V tomto případě se tato akce vymyká také místem realizace. Program patří mezi tzv. terénní akce, ale výsledek je prezentován v muzeu, práce v přírodě ho však předchází.

Všichni pracovníci VMG vyrazí na podzim do terénu a posbírají cokoliv, co je houbám jen trochu podobné (stélkaté houby, choroše, plodnice ukryté pod zemí apod.). Všechny přinesené druhy se pomocí mykologů určí a zařadí do vzájemně příbuzných skupin. Z nich se pak připraví výstava, která je obohacena o mykologickou poradnu, kde odborník určuje druhy přinesené veřejností. V minulých letech bylo takto prezentováno vždy okolo 200 různých druhů hub včetně vzácných.

Samotná výstava hub je obsáhlým programem trvajícím cca 3 dny. Pak již plodnice podléhají rychle zkáze. Pro veřejnost jsou opět připraveny informační materiály a jednoduché pracovní listy v podobě kvízu, pro návštěvníky z řad mateřských a základních škol jsou to výtvarná a tvořivá stanoviště, také pracovní listy (věkově odstupňované) a odborné přednášky. Ukázky materiálů k výstavě viz příloha č. 3.

Obr. č. 16 –Výstava hub. Foto: T.Kaiserová

Mammalogie

Poslední vědní obor, který je zahrnut v terénních programech realizovaných ve VMG, se zabývá savci. Konkrétně pojednává o jedné z našich největších šelem, které se vyskytují v České republice v malém počtu a jsou zde proto chráněny. „**Putování po vydřích stopách**“ začíná v České Lípě a účastníky exkurze provede Národní přírodní památkou Peklo, které je tvořeno rozeklanými pískovcovými skalami obklopujícími údolí Robečského potoka.

Toto místo je známo především rozsáhlými porosty bledule jarní. Ideální podmínky pro stopování zde žijící vydry však bývají v zimních měsících. Na čerstvé sněhové pokrývce nejsnáze nalezneme rozličné pobytové značky svědčící o její přítomnosti.

Na samotném začátku programu se účastníci při improvizované přednášce doplněné dermoplastickým preparátem dozví základní informace o vydřích, jejich životě, důvodech ohrožení a možných způsobech ochrany. Také se naučí, jak a podle čeho ji v terénu vystopovat. .

Část trasy vede po naučné stezce, která je osazena informačními tabulemi popisujícími ochranu přírody, živočišných i rostlinných druhů. Po té budeme pokračovat až do blízké obce Zahrádky. Odtud vlakem zpět do České Lípy.

Obr. č. 17 –Putování po vydřích stopách. Foto: T.Kaiserová

3.5.4 Projekt Profese a řemesla

Poslední, závěrečnou částí kapitoly mapující stávající metody a formy vzdělávání používané v muzeu je příprava analýzy projektu podporujícího studium přírodovědných profesí a tradičních řemesel v sekundárním stupni vzdělávání. Primárně je tento soubor prezentací určen žákům základních škol Libereckého kraje připravujících se na výběr instituce následného studia.

Garantem projektu je VMG, a to od listopadu 2012. S jeho realizací bylo započato v lednu 2013, závěr je pak plánován na prosinec 2014. Každý měsíc mimo letních prázdnin, je představována jedna profese nebo řemeslo. Účast v tomto grantovém projektu je dobrovolná, prezentace až na výjimky probíhají každou 1. sobotu v měsíci. Již tedy samotný počet zúčastňujících se žáků vypovídá o vhodnosti a správnosti výběru daného tématu.

V následující praktické části práce budou rozebrány a hodnoceny jednotlivé projektové dny s ohledem na jejich pedagogickou stránku a materiálové zajištění. Prezentace budou posuzovány z pohledu žáků, hodnotitelky v podobě spolupracující výchovné poradkyně i samotnými lektory.

4. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE

Zde navazují na základní informace o projektu na podporu přírodovědných profesí a tradičních řemesel, které jsou uvedeny v závěru předcházející podkapitoly a také v kapitole cíle a metodika. V této části budou vypracovány analýzy jednotlivých prezentací a vyhodnocena získaná data.

Výsledkem bude kompletně připravený nový výukový program včetně příslušných tematických pracovních listů. To vše bude prezentováno v kapitole výsledky, jedná se o vlastní výstup celé bakalářské práce.

4.1 Technická data projektu „Profese a řemesla“

Název: Prezentace přírodovědných profesí a tradičních řemesel

Cílová skupina: žáci základních škol II. stupně připravující se na volbu střední školy

Realizace prezentací: Leden 2013 – prosinec 2014

Zpracované prezentace: Leden 2013 – březen 2014

Den prezentace: I. sobota v měsíci (pokud není uvedeno jinak)

Místo realizace prezentace: Budova VMG, kromě terénních exkurzí

Časová dotace: 10.00 – 14.00 (pokud není uvedeno jinak)

Hodnocení: dotazník, řízený rozhovor, pozorování, souhrnné hodnocení výchovné poradkyně příklad viz příloha č. 4

Podpůrné materiály: Vznik informačních karet k jednotlivým prezentacím s uvedením základních informací o studiu. Viz příloha č. 5.

4.1.1 Položky určené k hodnocení

Počty žáků zúčastňujících se prezentace

Preference žáků - aktivita a zájem o jednotlivé části programu

Použité materiální i nemateriální didaktické prostředky

Účast žáků se specifickými poruchami učení a jejich preference

4.2 Jednotlivé prezentace projektu „Profese a řemesla“

Za sledované období (01/2013 – 03/2014) bylo uspořádáno celkem 13 projektových dní, některé byly tematicky děleny do více oborů, celkem tedy bylo do března 2014 představeno již 17 profesí a řemesel.

4.2.1 Prezentace profese ARCHEOLOG

Termín: Leden 2013

Místo: Teorie + praxe - Velká klubovna VMG, Prohlídka I.- expozice regionální archeologie VMG, Prohlídka II. – archeologické muzeum Šatlava, expozice jeskynní archeologie a středověké České Lípy

Počet účastníků: 21

Teorie: Základní informace o archeologii, možnosti studia, profesní uplatnění + film o vlastním archeologickém výzkumu, komentované prohlídky

Praxe: Zakreslování archeologického nálezu na milimetrový papír

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (artefakty) + vzorové nákresy+ film

Koncepce projektového dne: 30 minut výklad, 30 minut film, 30 minut výklad , 45 minut komentovaná prohlídka regionální expozice I. skupina, II. zakreslování nálezu a naopak, přesun do Archeologického muzea Šatlava, 45 minut společná komentovaná prohlídka

Hodnocení:

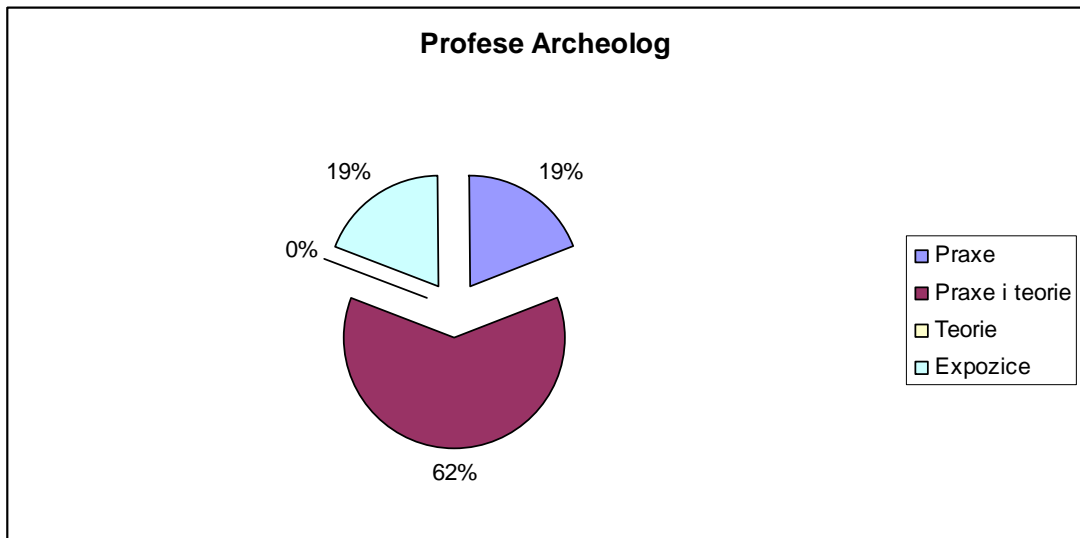
Lektoři (2), řízený rozhovor – aktivita žáků dostatečná, množství dotazů, problémy s technikou

Výchovná poradkyně – mnoho cizích termínů bez vysvětlení, jeden z lektorů monotónní projev, tichý, nízká aktivizace žáků, dlouhý film bez komentáře, úkolů ...

Hodnocení pozorováním: v případě 1 lektora výrazně vyšší zájem, film dlouhý, bez výstupu, komentované prohlídky zajímavé stejně jako praktická dílna

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 2, 1= teorie + praxe, 2. praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf na následující straně

Graf č. 1 – preference žáků – prezentace Archeolog

4.2.2 Prezentace profese ENTOMOLOG

Termín: Únor 2013

Místo: Teorie + praxe - Velká klubovna VMG, Prohlídka expozice Bezobratlých

Počet účastníků: 9

Teorie: Základní informace o entomologii, možnosti studia, profesní uplatnění + prezentace o vlastním entomologickém výzkumu, komentovaná prohlídka, prezentace o objevu nového druhu v Albánii

Praxe: Ukázka a zkouška použití odchyťových pomůcek

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (exhaustory, sítě), přírodniny, živí zástupci hmyzu a členovců

Koncepce projektového dne: 30 minut výklad, 30 minut prezentace výzkumu, 30 minut výklad, 30 minut ukázek a zkoušek pomůcek k odchyťu hmyzu, 45 minut komentovaná prohlídka, 45 minut prezentace výzkumu v Albánii – objevení nového druhu

Hodnocení:

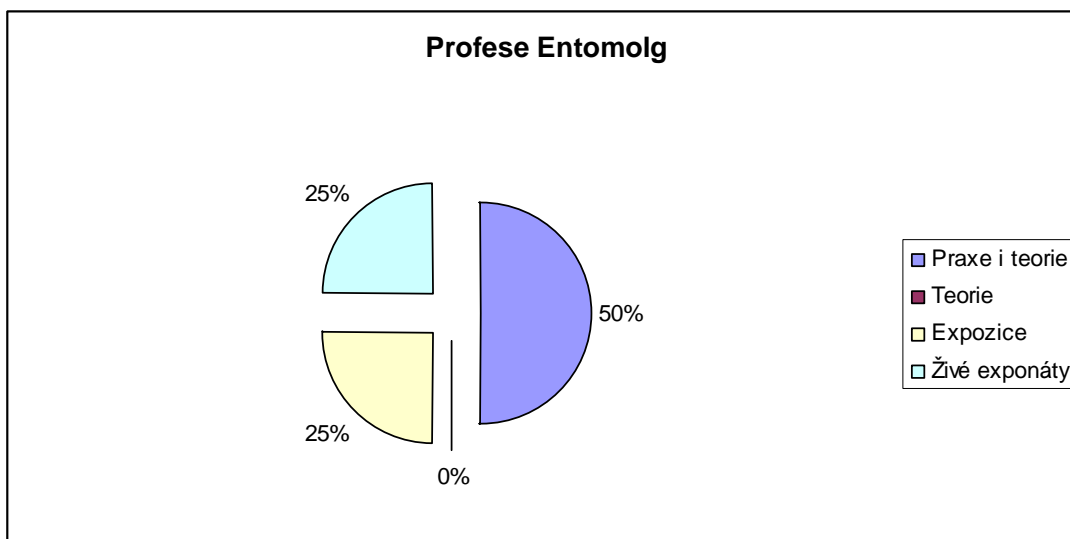
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, velké množství dotazů, diskuse k věci

Výchovná poradkyně –. pestrý program, velké zaujetí žáků, praktické ukázky – odchyťové pomůcky, práce s mikroskopem

Hodnocení pozorováním: velká aktivita žáků, přátelský přístup lektora, bohaté zkušenosti, zapůjčení živých exponátů žákům – největší ohlas

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 1- expozice

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 2 – preference žáků – prezentace Entomolog

4.2.3 Prezentace profese GEOLOG

Termín: Březen 2013

Místo: Teorie + praxe - Velká klubovna VMG, geologické expozice

Počet účastníků: 7

Teorie: Základní informace o geologii, možnosti studia, profesní uplatnění + geologický film (těžba uranu), , komentovaná prohlídka v expozici

Praxe: Ukázka a zkouška pomůcek, práce s geologickou mapou, určování nerostů a hornin (fyzikální + chemické metody)

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty , přírodniny (geologické vzorky)

Koncepce projektového dne: 20 minut prezentace o geologii, 25 minut předpoklady ke studiu, 5 minut geo. film, 30 minut přednáška, 30 minut prezentace – náplň práce + ochrana nerostných surovin, 20 minut prezentace pracovních pomůcek, 25 minut určování nerostů a hornin, 25 minut komentovaná prohlídka

Hodnocení:

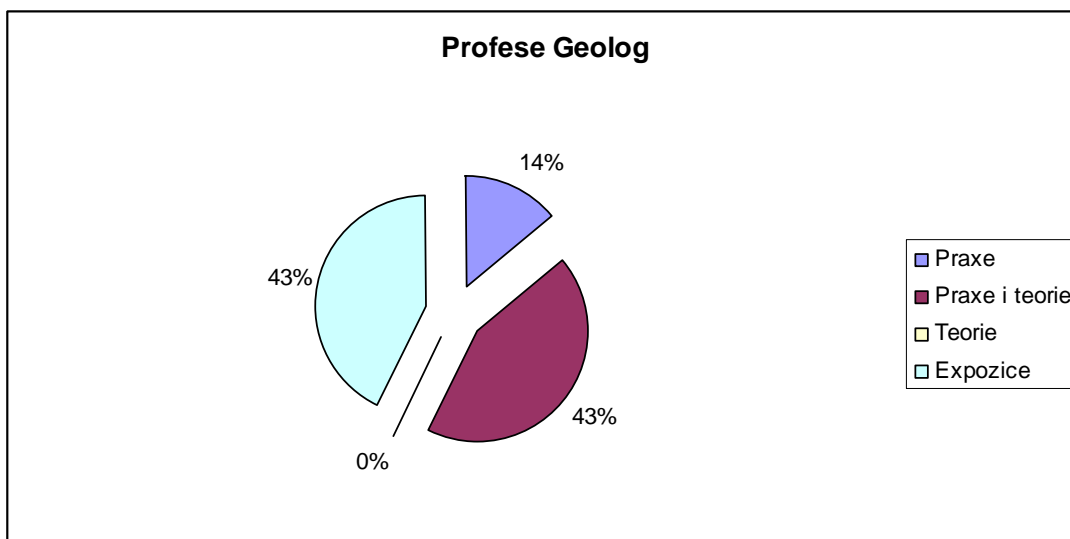
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, velké množství dotazů, diskuse k věci

Výchovná poradkyně –.přehledný výklad, názorné prezentace, schopnost zaujmout

Hodnocení pozorováním: velká aktivita žáků, přátelský přístup lektora, bohaté zkušenosti, pokusy s chemickými sloučeninami – největší zájem

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 1- expozice

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 3 – preference žáků – prezentace Geolog

4.2.4 Prezentace profese ZOOLOG

Termín: Duben 2013

Místo: Teorie + praxe - Velká klubovna VMG, zoologické expozice, terénní výjezd na výzkumnou plochu pro obojživelníky – ukázka odchytu, zpracování preparátů...

Počet účastníků: 34

Teorie: Základní informace o zoologii, možnosti studia, profesní uplatnění, ukázka odchytových pomůcek, komentovaná prohlídka v expozicích

Praxe: zpracovávání a determinace preparátů naložených v lihu

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse, kooperace v praktické části

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty, přírodniny

Koncepce projektového dne: 55 minut prezentace o zoologii + předpoklady ke studiu, 60 minut terénní exkurze – práce zoologa v terénu, 40 minut praktická část, 35 minut komentovaná prohlídka

Uvedená negativa dle žáků: 2x zápach z preparátů, 2x zima v terénu

Hodnocení:

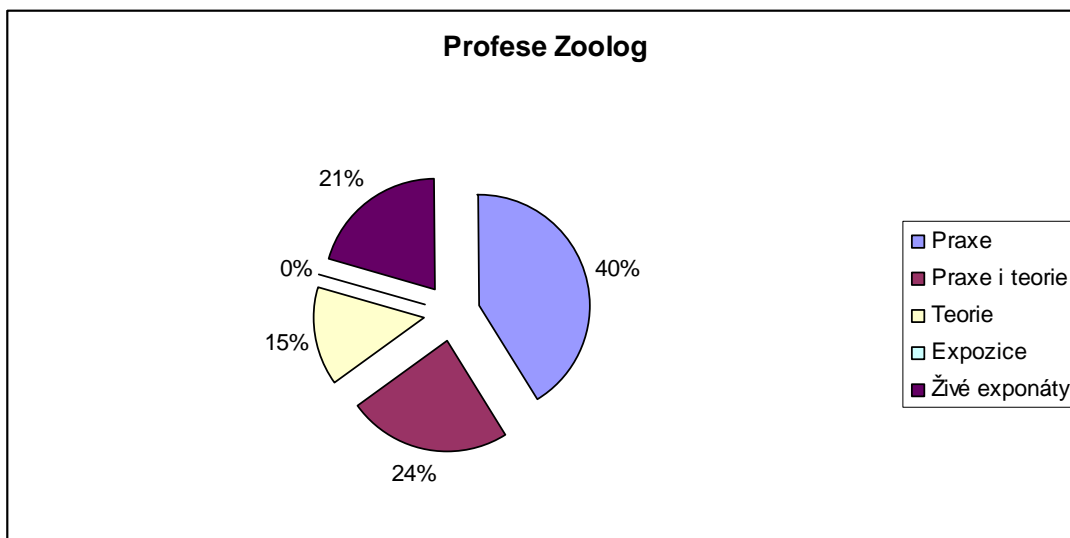
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, velké množství dotazů, diskuse k věci, nedostatečný časový fond, atypická zima – žádní obojživelníci v terénu

Výchovná poradkyně – přehledný výklad, názorné prezentace, výrazná schopnost zaujmout, obrovské množství dotazů, zapojení lektora, humorný výklad

Hodnocení pozorováním: velká aktivita žáků, přátelský přístup lektora, bohaté zkušenosti, terénní část + praxe – největší zájem

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 5 – 2x živá zvířata, 1x teorie i praxe, 2x praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 4 – preference žáků – prezentace Zoolog

4.2.5 Prezentace profese HISTORIK

Termín: Květen 2013

Místo: Teorie + praxe - Velká klubovna VMG, historické expozice, komentovaná prohlídka právě probíhající výstavy o myslivosti a lesnictví z historického hlediska

Počet účastníků: 13

Teorie: Základní informace o historii, možnosti studia, profesní uplatnění, co je historický pramen, komentovaná prohlídka expozic a výstavy

Praxe: Ukázky a zkouška čtení a psaní kurentem (novogotické německé písmo používané i u nás)

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse, kooperace v praktické části

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty) + staré tiskoviny+ dokumentační technika (fotoaparát, diktafon apod.)

Koncepce projektového dne: 30 minut prezentace o historii- základní informace + předpoklady ke studiu, 50 minut náplň práce historika, 40 minut teorie co je historický pramen + ukázka pomůcek historika (dokumentační technika), 45 minut komentovaná prohlídka , 45 minut praktická část- četba kurentu, zkouška psaní kurentu brkem

Hodnocení:

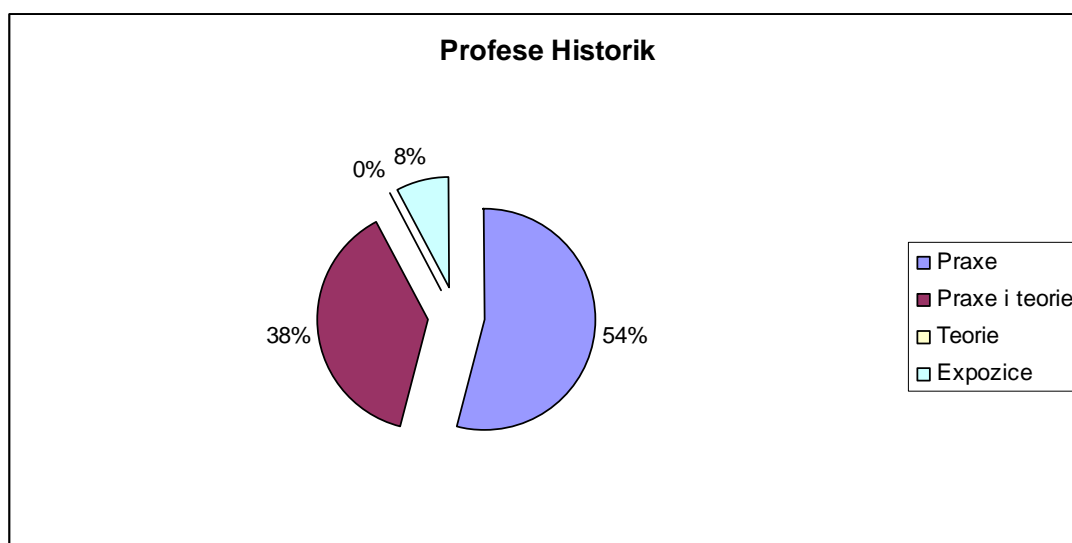
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, množství dotazů, diskuse k věci

Výchovná poradkyně – zajímavý výklad, i když spíše přednáškového stylu pro SŠ, názorné prezentace, schopnost zaujmout, zajímavá praktická část

Hodnocení pozorováním: aktivita žáků dobrá, přátelský přístup lektora, bohaté zkušenosti, praktická část – největší zájem

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 1 – praxe

Účastníci celkem - preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 5 – preference žáků – prezentace Historik

4.2.6 Prezentace profese ETNOGRAF

Termín: Červen 2013

Místo: Teorie + praxe – pobočka VMG, expozice lidového bydlení Vísecká rychta v Kravařích

Počet účastníků: 10

Teorie: Základní informace o historii, možnosti studia, profesní uplatnění komentovaná prohlídka Vísecké rychty, tradiční lidová kultura dnes

Praxe: Návrh výstavy dle vlastního výběru na téma tradiční lidové kultury, prezentace ostatním v závěru programu

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse, kooperace v praktické části

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty)

Koncepce projektového dne: 30 minut základní informace o etnografii+ předpoklady ke studiu, 60 minut komentovaná prohlídka , 45 minut prezentace o dnešní lidové kultuře, 45 minut praktická dílna

Hodnocení:

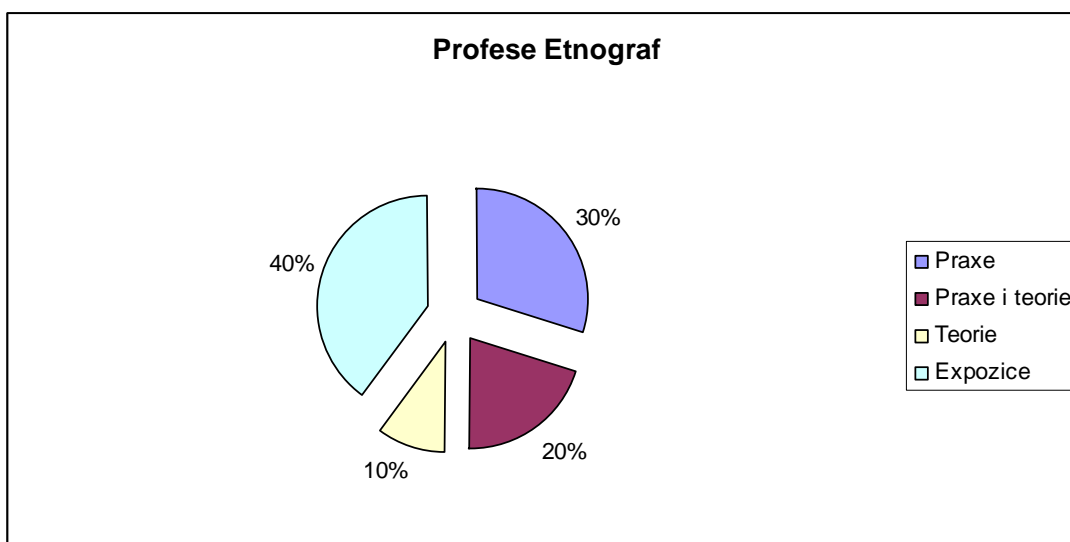
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, množství dotazů, diskuse k věci

Výchovná poradkyně – velmi zajímavý výklad, názorná prezentace, schopnost zaujmout, aktivizační otázky, zajímavá praktická část, výborná atmosféra staré roubené stavby

Hodnocení pozorováním: aktivita žáků výborná, přátelský přístup lektora, bohaté zkušenosti, praktická část a komentovaná prohlídka– největší zájem

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 2 –1x praxe, 1x teorie + praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 6 – preference žáků – prezentace Etnograf

4.2.7 Prezentace profese MYKOLOG

Poznámka: půlená prezentace s botanikem

Termín: Září 2013

Místo: Teorie + praxe – hlavní budova VMG, výstava hub – galerie Chodba ve VMG

Počet účastníků: 28

Teorie: Základní informace o oboru, komentovaná prohlídka výstavy hub

Praxe: soutěžní kvíz chlapci proti děvčatům - poznávačka

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = přírodniny (vzorky hub)

Koncepce projektového dne: 45 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 50 minut soutěžní kvíz + komentovaná prohlídka výstavy

Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, množství dotazů, zájem o poznávačku-soutěžní kvíz, diskuse k věci

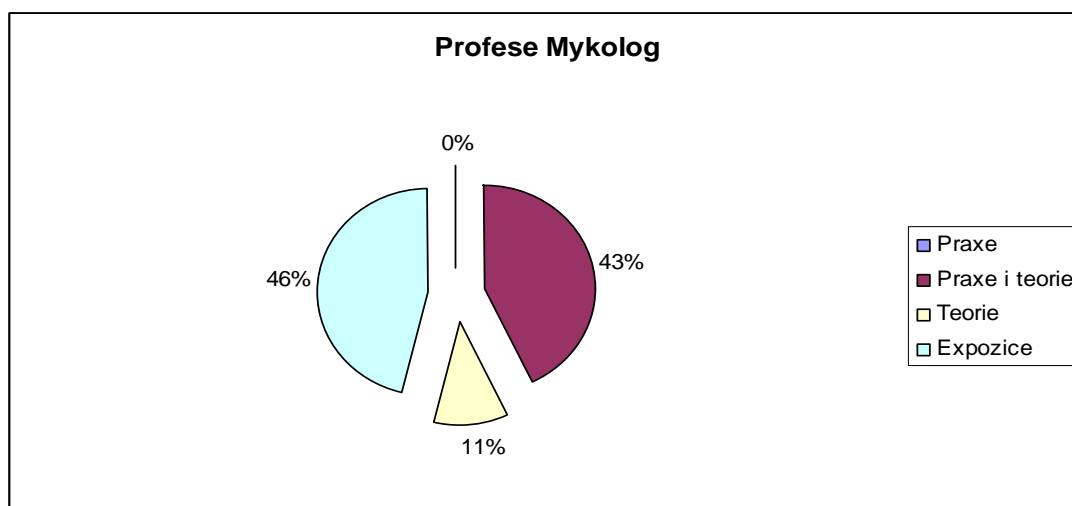
Výchovná poradkyně –.zajímavý, i když trochu suchý výklad, názorná prezentace

Hodnocení pozorováním:bohaté zkušenosti lektora,soutěž a komentovaná prohlídka–největší zájem

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference:celkem 1 –teorie + praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Poznámka k účasti: vysoký počet návštěvníků- spojen s plánovanou prohlídkou výstavy hub

Graf č. 7 – preference žáků – prezentace Mykolog

4.2.8 Prezentace profese BOTANIK

Termín: Září 2013

Místo: Teorie + praxe –hlavní budova VMG

Počet účastníků: 7

Teorie: Základní informace o oboru, soutěžní kvíz – poznávačka (byliny-ochutnávka čajů, semena a šišky,listy)

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = přírodniny (vzorky rostlin)

Koncepce projektového dne: 50 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 40 minut soutěžní kvíz

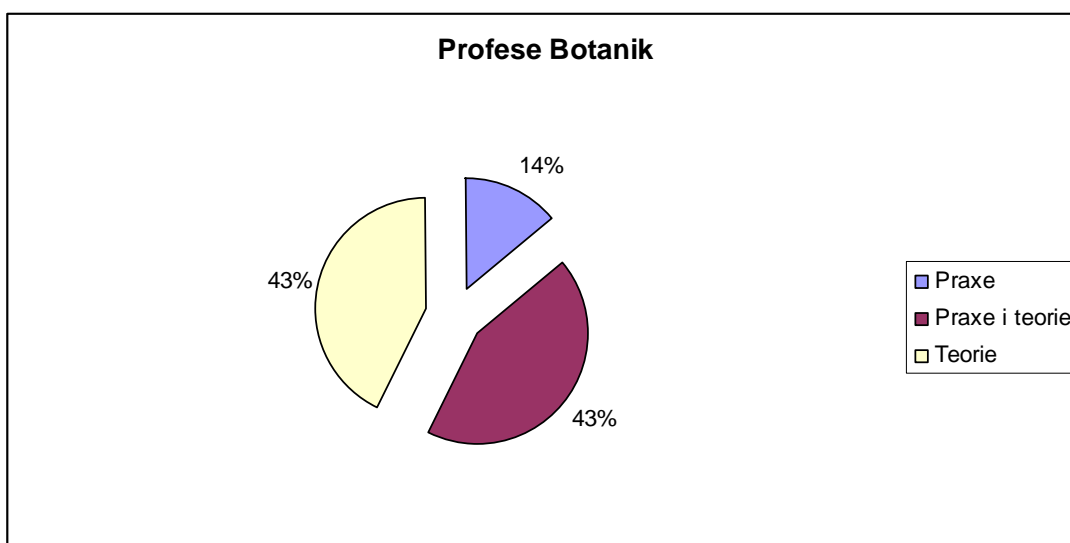
Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, množství dotazů, zájem o poznávačku-soutěžní kvíz, diskuse k věci

Výchovná poradkyně – velmi zajímavý výklad s množstvím praktických ukázek, aktivizační otázky, zapojení žáků výborné, názorná prezentace

Hodnocení pozorováním: bohaté zkušenosti lektora, zájem žáků výborný, kvíz– největší zájem

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 8 – preference žáků – prezentace Botanik

4.2.9 Prezentace profese LESNÍK + STRÁŽCE PŘÍRODY

Poznámka: půlená prezentace s preparátorem

Termín: Říjen 2013

Místo: Teorie + praxe – hlavní budova VMG + klášterní zahrada

Počet účastníků: 16

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia

Praxe: Ukázka odvětvování na rychlost, chytré provázky, smyslová krabička, soutěž v sekání na přesnost, zkouška skládání motorové pily, výměny řetězu, ukázky troubení a sokolnictví – předvedení dravce

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = přírodniny (živá zvířata), originální předměty

Koncepce projektového dne: 45 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 45 minut praktické ukázky

Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků výborná, množství dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně – velmi zajímavý výklad s množstvím praktických ukázek, aktivizační otázky, zapojení žáků výborné, názorná prezentace, praktická část velmi dobře připravena

Hodnocení pozorování: bohaté zkušenosti lektorů, zájem žáků výborný, praxe-největší zájem

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference: celkem 3 –1x teorie + praxe, 2x praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 9 – preference žáků – prezentace Lesník + Strážce přírody

4.2.10 Prezentace profese PREPARÁTOR

Termín: Říjen 2013

Místo: Teorie + praxe –prostory ambitu kláštera u VMG

Počet účastníků: 16

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia, komentovaná prohlídka výstavy myslivosti – umístěných preparátů

Praxe: Názorná preparace lišky + výroba základu vlastního modelu z dřevité vlny

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální –učební pomůcky = přírodniny (exponáty+ artefakty+liška k preparaci), originální předměty

Koncepce projektového dne: 30 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 60 minut praktická preparace + komentovaná prohlídka výstavy

Hodnocení:

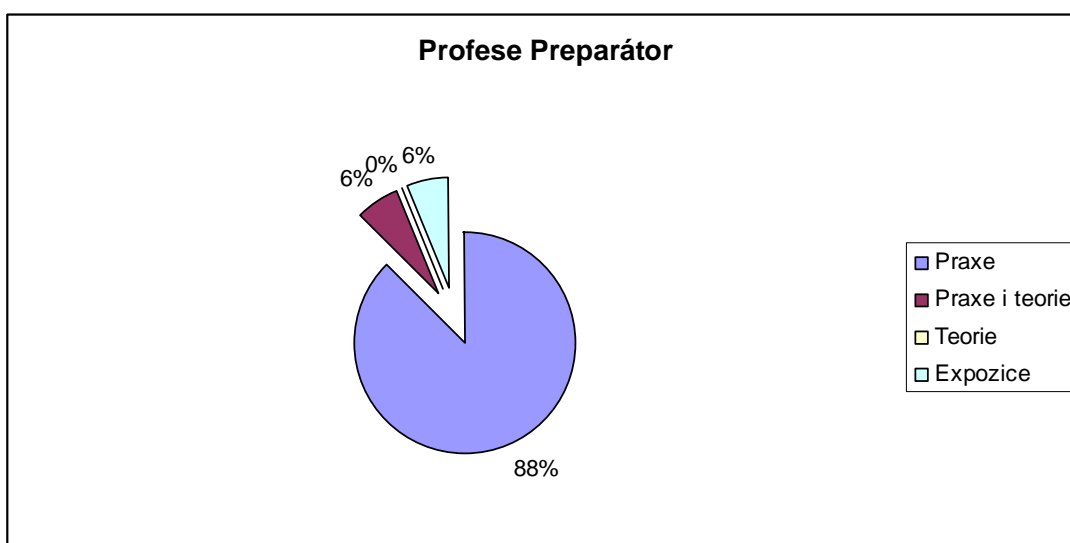
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, méně dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně –.velmi zajímavý obor, tichý hlas lektora, monotónní, téměř žádné zapojení žáků mimo praktickou část

Hodnocení pozorováním:velký zájem o obor, malé zapojení ze strany lektora

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference:celkem 3 –1x teorie + praxe, 2x praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 10 – preference žáků – prezentace Preparátor

4.2.11 Prezentace profese SPRÁVCE MUZEJNÍCH SBÍREK

Termín: Listopad 2013

Místo: Teorie + praxe –hlavní budova VMG

Počet účastníků: 7

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia, dějiny muzea, kdo je kurátor, kdo je správce sbírky, komentovaná prohlídka expozic, výstavy

Praxe: Výběr sbírkového předmětu – zanesení do přírůstkových knih

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty)

Koncepce projektového dne: 50 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 45 minut představení sbírkového fondu, 45 minut praktická část, 45 minut komentovaná prohlídka

Hodnocení:

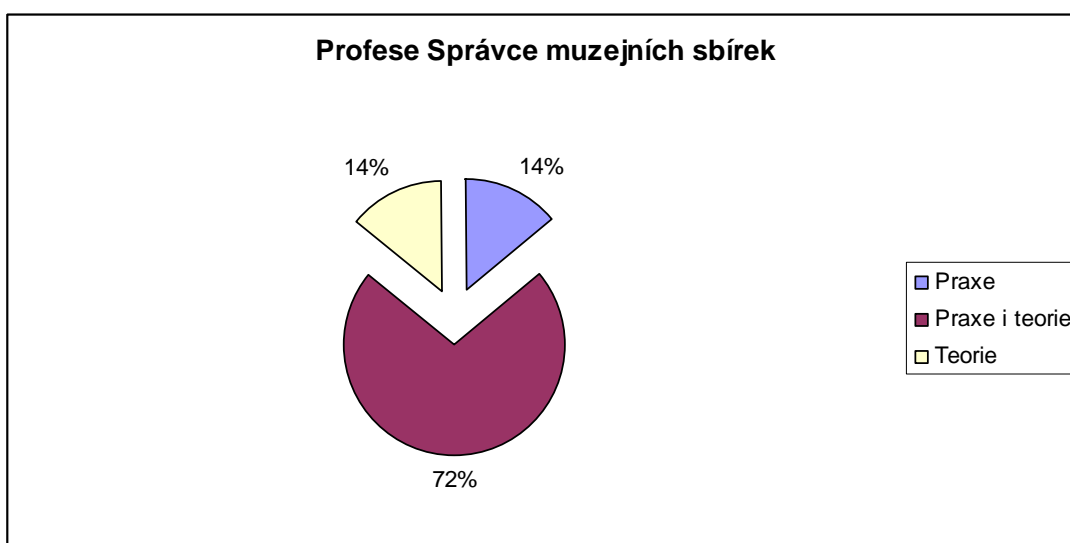
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně –zajímavá prezentace, zájem žáků o praktickou činnost, zapojení, aktivizace

Hodnocení pozorováním:zájem o obor, výborné zapojení ze strany lektorů

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference:celkem 1-teorie + praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 11 – preference žáků – prezentace Správce muzejních sbírek

4.2.12 Prezentace profese KNIHOVNÍK

Poznámka: půlená prezentace s kartografem

Termín: Prosinec 2013

Místo: Teorie + praxe –hlavní budova VMG

Počet účastníků: 7

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia, dějiny knihovnictví, knihovna VMG, ukázka katalogizace

Praxe: Středověké skriptorium, malování vlastních iniciál podle starých rukopisů

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty)

Koncepce projektového dne: 30 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 30 minut prohlídka knihovny + katalogizace, 35 minut praktická část

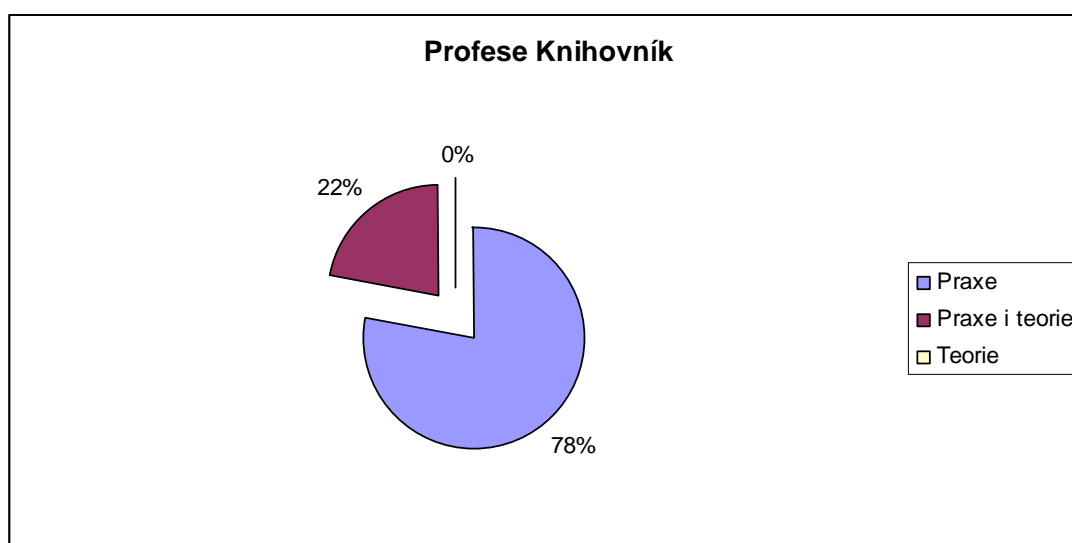
Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků výborná, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně –zajímavá prezentace, zájem žáků o praktickou činnost výborný, zapojení, aktivizace

Hodnocení pozorováním:zájem o obor, výborné zapojení ze strany lektora

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 12 – preference žáků – prezentace Knihovnik

4.2.13 Prezentace profese KARTOGRAF

Termín: Prosinec 2013

Místo: Teorie + praxe –hlavní budova VMG

Počet účastníků: 7

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia, ukázka starých mapových sbírek VMG

Praxe: Rozbor a orientace ve starých mapách, zakreslování do slepé mapy, odborné vyčištění staré mapy

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty)

Koncepce projektového dne: 30 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 65 minut praktická část

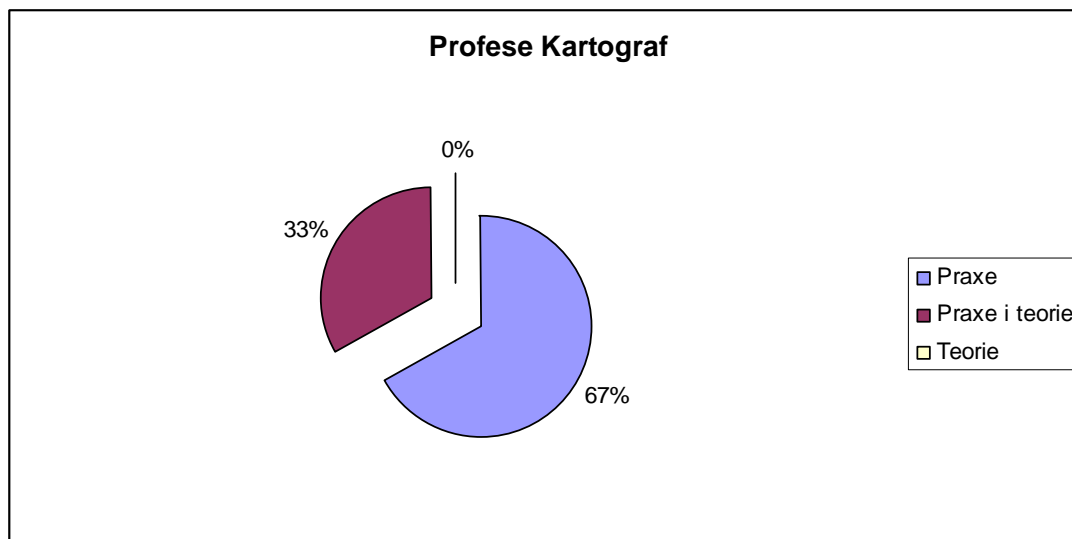
Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně –zajímavá prezentace, zájem žáků o praktickou činnost, zapojení, aktivizace, zápal lektora

Hodnocení pozorováním:zájem o obor, výborné zapojení ze strany lektora

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 13 – preference žáků – prezentace Kartograf

4.2.14 Prezentace profese SKLÁŘ

Termín: Leden 2014

Místo: Teorie + praxe –VOŠ Sklářská Nový Bor

Počet účastníků: 16

Teorie: Základní informace o oboru – film o historii sklářství a studiu oboru

Praxe: Foukání skla, malba skla, broušení skla, výroba vitráže

Didaktické prostředky:

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = videosnímek, originální předměty

Koncepce projektového dne: 15 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 3 hodiny praktická dílna

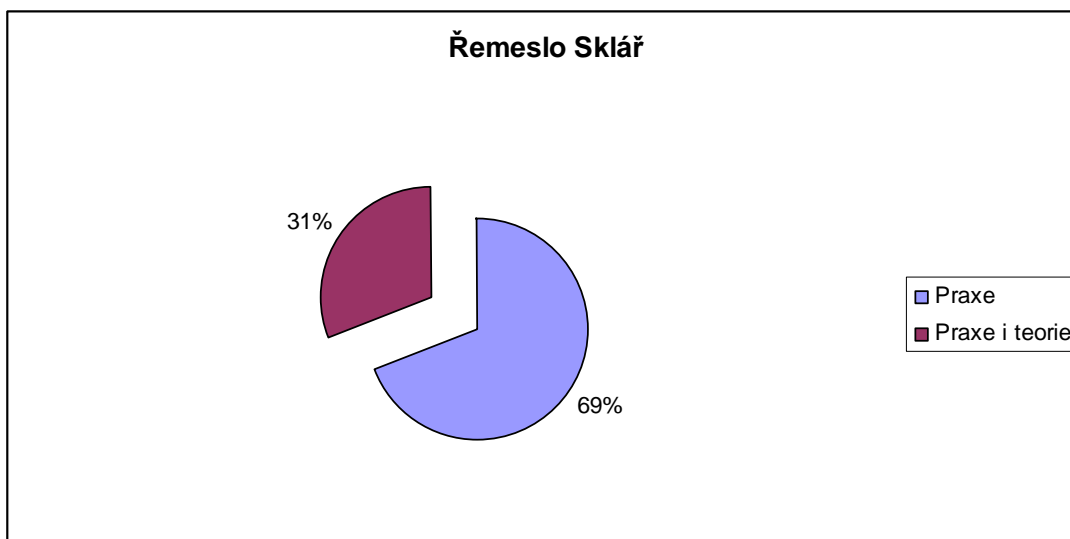
Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků výborná, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně – zájem žáků o praktickou činnost obrovský, zapojení, aktivizace, motivace výborné

Hodnocení pozorováním:zájem o obor, výborné zapojení ze strany lektorů

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 14 – preference žáků – prezentace Sklář

4.2.15 Prezentace profese VÝTVARNÍK

Poznámka: Půlená prezentace s fotografem

Termín: Únor 2014

Místo: Teorie + praxe –Hlavní budova VMG

Počet účastníků: 21

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia

Praxe: Tvorba vlastního plakátu , závěrečná prezentace ostatním

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátno + PC

- učební pomůcky = originální předměty

Koncepce projektového dne: 30 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 90 minut praktická část

Hodnocení:

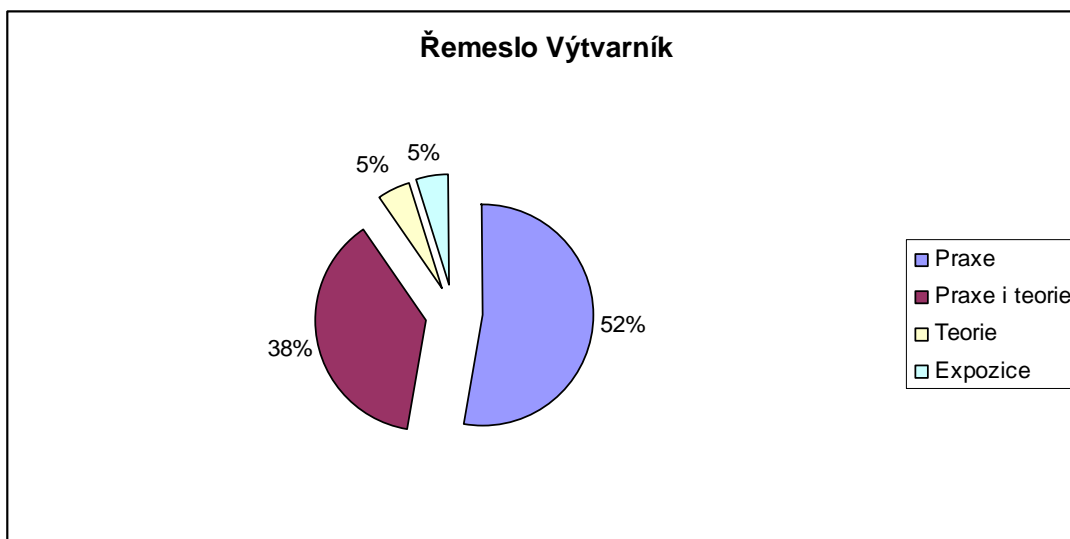
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků výborná, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně – věku přiměřená, zajímavá prezentace, zájem žáků o praktickou činnost velký, zapojení, aktivizace, individuální přístup

Hodnocení pozorováním:zájem o obor, výborné zapojení ze strany lektora

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference:celkem 1-praxe

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 15 – preference žáků – prezentace Výtvarník

4.2.16 Prezentace profese FOTOGRAF

Termín: Únor 2014

Místo: Teorie + praxe –Hlavní budova VMG

Počet účastníků: 21

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia, seznámení se starou i současnou technikou fotografování, ukázky fotografií, teorie práce v temné komoře

Praxe: Fotografování v improvizovaném ateliéru, použití různých technik, fotografování preparátů i živých exponátů v muzeu

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální –učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty), přírodniny

Koncepce projektového dne: 35 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 20 minut teorie práce v temné komoře, 60 minut praktická dílna

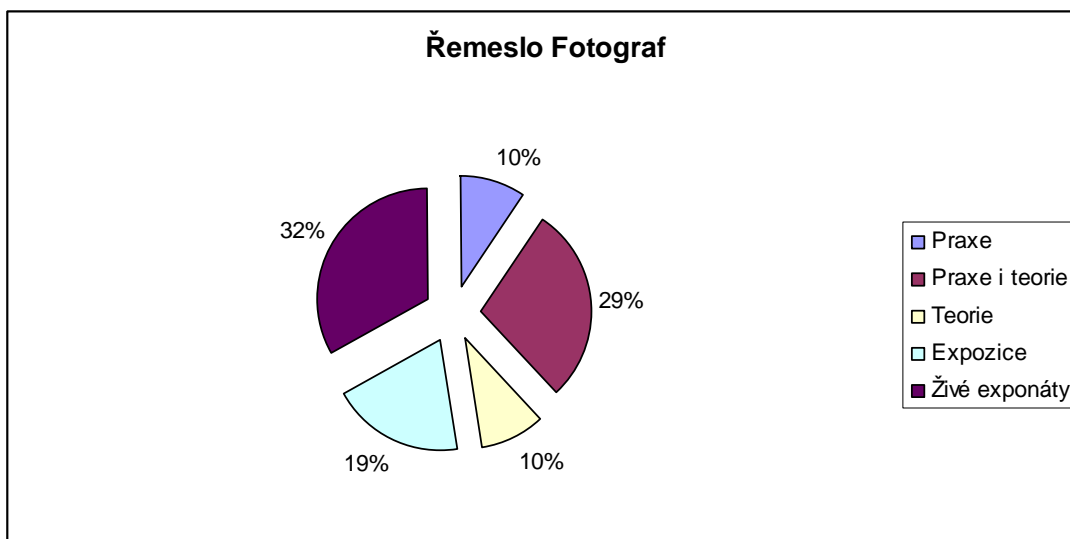
Hodnocení:

Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků dobrá, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně –.velmi tichý monotónní projev, nedocházelo k výkladu cizích pojmů, malá aktivizace žáků

Hodnocení pozorováním:obrovský zájem o obor, téměř žádné zapojení ze strany lektora

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 16 – preference žáků – prezentace Fotograf

4.2.17 Prezentace profese RESTAURÁTOR

Termín: Březen 2014

Místo: Teorie + praxe –Hlavní budova VMG

Počet účastníků: 17

Teorie: Základní informace o oboru, možnosti studia, historie konzervování, ukázky nevhodných restaurátorských zásahů

Praxe: Rekonstrukce ornamentu poškozeného rámu, konzervace poškozeného obrazu

Didaktické prostředky:

Nemateriální- frontální výuka, hlasový projev - výklad, následná diskuse

Materiální – Materiální – didaktická technika = dataprojektor + plátно + PC
- učební pomůcky = originální předměty (exponáty, artefakty)

Koncepce projektového dne: 60 minut základní informace o oboru+ předpoklady ke studiu, 30 minut teorie k praktické dílně, 2 hodiny praktická část

Hodnocení:

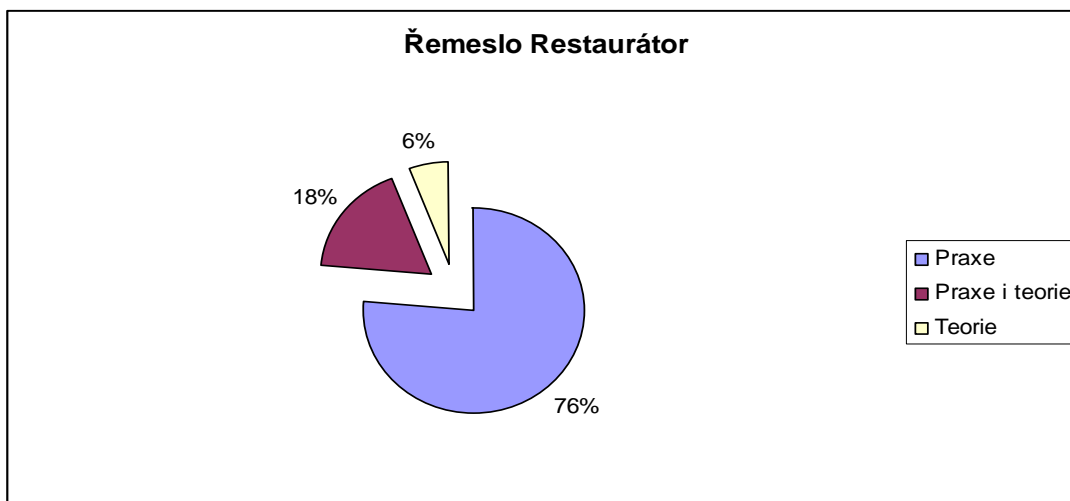
Lektor, řízený rozhovor – aktivita žáků výborná, dostatek dotazů, zájem o praktickou činnost

Výchovná poradkyně – velmi zajímavá prezentace, zájem žáků o praktickou činnost, zapojení, aktivizace, dostatek pomůcek

Hodnocení pozorováním:zájem o obor, výborné zapojení ze strany lektorů

Účast žáků se specifickými potřebami a jejich preference:celkem 1-teorie

Účastníci celkem- preference nejzajímavější části programu: viz graf níže

Graf č. 17 – preference žáků – prezentace Restaurátor

4.3 Dílčí zhodnocení projektu „Profese a řemesla“

V předcházející kapitole byly představeny všechny doposud realizované profese a řemesla v rámci grantu pro žáky základních škol II. stupně připravujících se na sekundární vzdělávání. Byly zde zhodnoceny didaktické prostředky materiální i nemateriální. Podle získaných informací, pomocí dotazníkového šetření, řízeného rozhovoru, hodnocení výchovné poradkyně a pozorování, bylo vytvořeno grafy preferencí žáků jednotlivých částí programu.

Z výsledků hodnocení jednotlivých prezentací jednoznačně vyplývá obliba a preference výukových programů skládajících se převážně z praktické části doplněné nutnou teorií potřebnou k pochopení tématu. Při těchto programech je zřetelně patrná mnohem vyšší úroveň aktivizace a motivace žáků. Pokud je možné v rámci vzdělávání zapojit do tématu živé organismy (přírodniny) je to každopádně přínosné a žáky vždy pozitivně oceňované. Dalším důležitým faktorem uváděným autory zabývajícími se efektivním vyučováním, je didakticky adaptované prostředí – v našem případě je alternativou odborné učebny výuka přímo v expozicích.

(Maňák a kol., 1997)

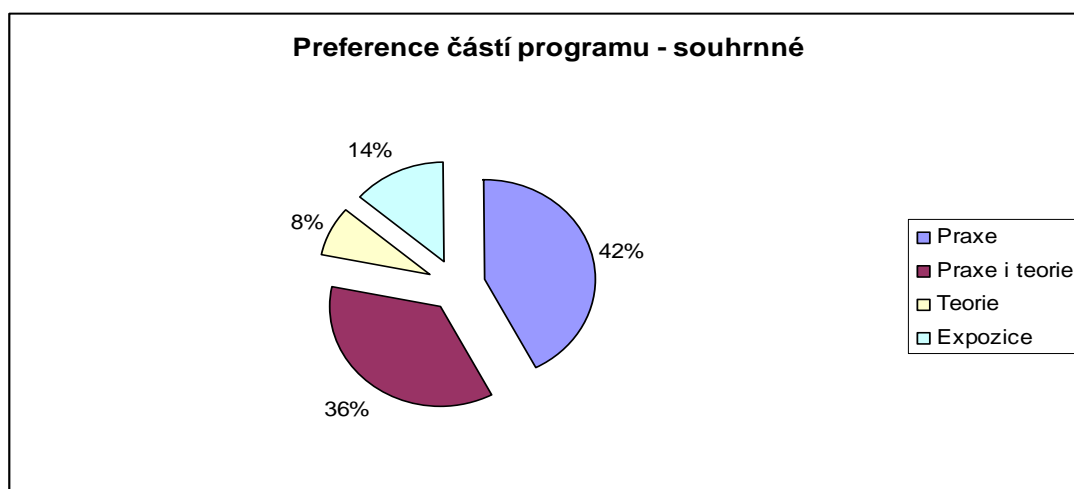
V následující závěrečné části této práce jsou vytvořeny souhrnné grafy preferencí závislých na volbě tématu, rozložení jednotlivých částí programu a programů se zapojením živých exponátů do výuky.

5. VÝSLEDKY A JEJICH HODNOCENÍ

Způsoby prezentace zjištěných skutečností a vyhodnocení výsledků budou v této práci dva. Za prvé budou nabídnuty ve formě grafických znázornění doplněných textovou částí a za druhé bude závěrečným výstupem vypracovaný nový výukový program reflektující veškeré požadavky a postřehy žáků.

5.1 Teoretické výstupy ztvárněné graficky

Stejně jako z výsledků dílčího hodnocení jednotlivých prezentací uváděných v předchozí kapitole, i zde při zanesení souhrnných informací do níže vyobrazených grafů opět jednoznačně vyplývá obliba a preference vzdělávání formou praktických metod nebo společné výuky praxe a teorie. 78 % částí programu tvořeného praxí a praxí s teorií je hodnoceno jako nejpříznivěji přijímané. Viz následující graf č. 18.

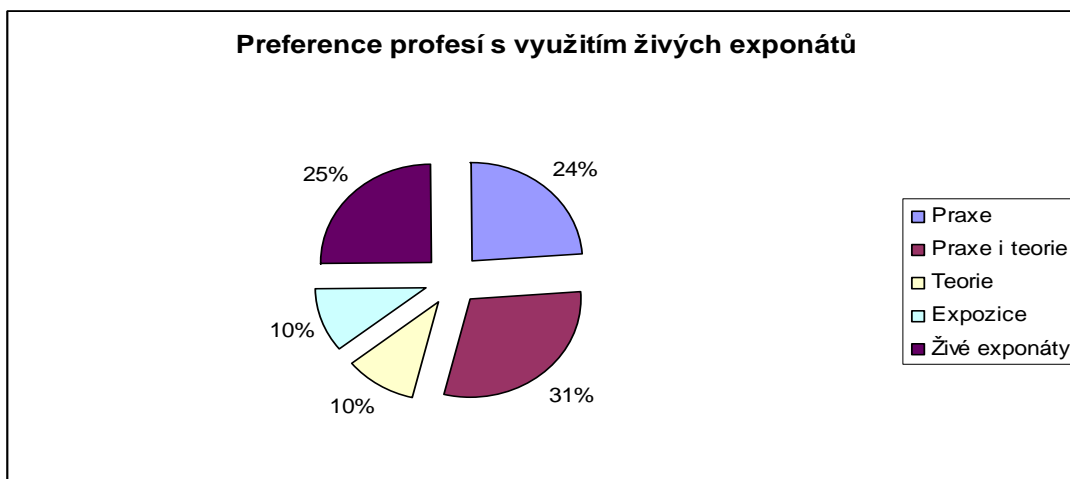

Graf č. 18 – Souhrnné preference jednotlivých částí programu

Obr. č. 18 – Praktická výuka, prezentace Sklář. Foto: T.Kaiserová

V případě, že do teoreticko-praktického vzdělávacího programu ještě zařadíme aktivizační a motivační prvky v podobě přírodnin, v našem případě i živých exponátů, získáme 80 % zaujetí studentů pro danou výuku. Viz následující graf č. 19.

Graf č. 19 – Preference částí programu u profesí využívajících živé exponáty

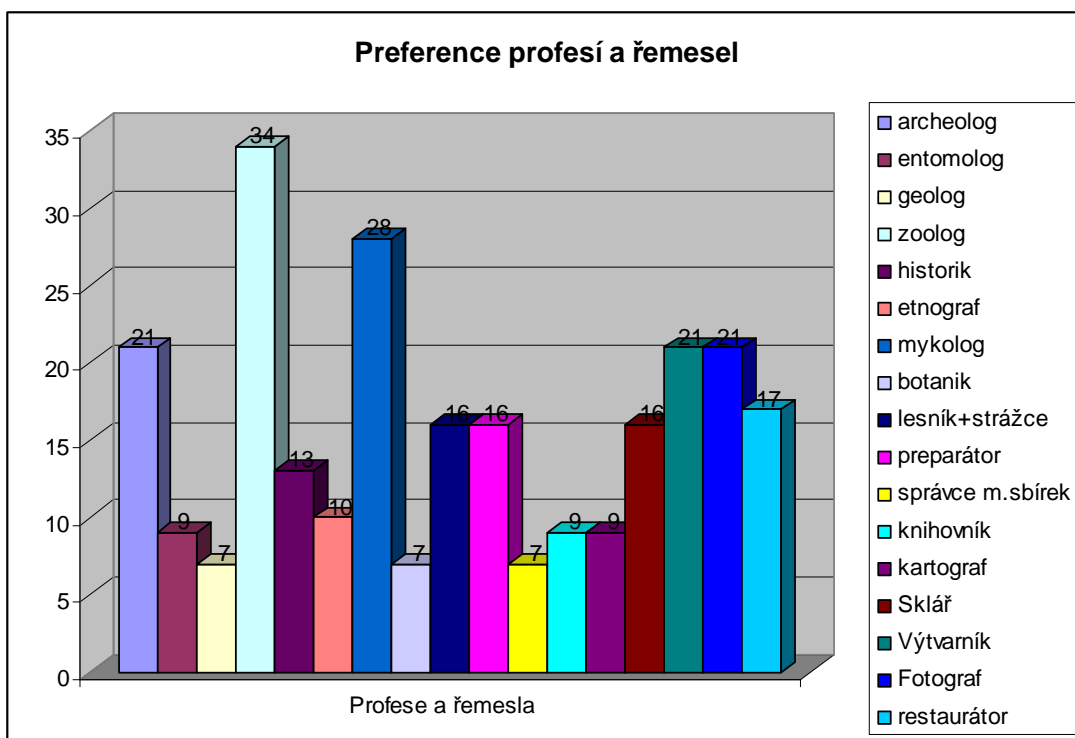
Obr. č. 19 – Praktická výuka se zapojením živých exponátů, prezentace Entomolog. Foto: T.Kaiserová

Na závěrečném grafickém znázornění č. 20 porovnávajícím témata zvolených prezentací vůči počtu jejich návštěvníků lze snadno demonstrovat nejvyšší zájem žáků o profese tradičně atraktivní představované zoologem, archeologem, preparátorem nebo fotografem.

Obory jako lesník nebo výtvarník jsou součástí tzv. půlených prezentací, proto mají vyšší návštěvnost zajištěnou často díky zajímavějšímu oboru, se kterým jsou v daný projektový den spojeny.

Zvláštním případem je výrazně vyšší účast na prezentaci mykologa, kdy došlo k zapojení celé třídy žáků II. stupně základní školy. Tito studenti měli návštěvu právě probíhající výstavy hub povinnou a jejich pedagogickému doзору se zdála přednáška o mykologii vítaným zpestřením v denním programu.

Postupné navyšování početnosti účastníků je dle pedagogů i žáků zajištěno zejména vlivem větší informovanosti o grantovém projektu v průběhu jeho realizace, proto s každým dalším měsícem četnost zapojených studentů mírně stoupá.

Graf č. 20 – Preference profesí a řemesel dle počtu účastníků

5.2 Praktické výstupy

Nový výukový program připravený na základě zjištěných skutečností a získaných dat z dotazníkových šetření, hodnocení výchovné poradkyně a také na základě postřehů lektorů a vlastního pozorování, je určen žákům základní školy II. stupně. Tvoří ho část expoziční, ve formě powerpointové prezentace, doplněná motivačními a aktivizačními prvky- poznávačkou a zapojením živých exponátů. Viz příloha č. 6.

6. ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

V této bakalářské práci se mi podařilo zmapovat veškeré stávající způsoby vzdělávání používané ve Vlastivědném muzeu v České Lípě. Tato tzv. muzejní pedagogika je obdobná i v ostatních institucích s podobným zaměřením.

S využitím výzkumných metod byla pozitivně ověřena hypotéza větší obliby vzdělávání a následné fixace učiva v případě kombinace teorie s praxí a také při zapojení živých exponátů do programu. Navíc bylo zjištěno, že některé obory patří již tradičně mezi pro žáky zajímavější, než jiné např. zoolog, archeolog, preparátor. Také podle reakcí v dotaznících velmi záleží na způsobu tj. metodách a formách podání a na osobnosti učitele či lektora. Sebezajímavější program může ztroskotat na monotónní a neaktivizující realizaci.

Návrh tématu a jeho zpracování vycházel rovněž z potřeb dnešní společnosti, obměnit a vytvořit nové výukové programy, které budou pro současné generace žáků a studentů přístupné, zajímavé a motivující. Edukační prostředí se neustále rozšiřuje mimo školské instituce a jen komentované prohlídky expozic v muzeích již nestačí.

Množství programů, workshopů, akcí, která galerie, města, občanská sdružení apod. pořádají je natolik obsáhlé, že pokud chceme obstát v konkurenci, musíme nabídnout něco navíc. Obrovským potenciálem vyúsťujícím nejen ve zvýšení návštěvnosti a větším zapojení veřejnosti je tak rozšířená nabídka vzdělávání pro MŠ, ZŠ, SŠ, odbornou i laickou veřejnost.

Můžeme a musíme vycházet také z prostředí a specifiky muzejních institucí. Početné sbírky, v nichž jsou evidovány a spravovány originální předměty, přírodniny, preparáty, artefakty a exponáty nejsou běžně dostupné. Zároveň disponujeme odborností- pracovníky, kteří se mnohdy celou řadu let zabývají specifickými tématy a byla by ohromná škoda tyto jejich získané vědomosti a dovednosti dále nenabídnout.

Dalším důvodem pro zpracování tohoto tématu, které vyúsťuje ve vytvoření kompletně nového vzdělávacího programu byla poptávka po vzdělávání v muzeu z řad pedagogických pracovníků. Rádi by studenty a žáky zapojili do výuky v takto specifickém prostředí.

Výukový program Hmyz byl ostatně také vytvořen na základě dotazů učitelů. Rozhodla jsem se tak odpovědět na jejich četné žádosti a zpřístupnit expozice zejména z živými organismy veřejnosti včetně odborného výkladu. Tento program byl již tzv. pilotně ověřen a setkal se s velkým úspěchem.

Výuka o hmyzu je koncipována pro žáky druhého stupně V úvodní teoretické části, která trvá cca 30 minut je lehce zopakována teorie důležitá pro pochopení a propojení nových poznatků s následnou praktickou částí v expozicích. Jsou zde uvedeny jen základní informace, vychází se z vědomostí získaných ve škole, a dále je již probíráno zejména učivo rozvíjející a rozšiřující.

V prezentacích se objevují fotografie a informace, které v běžné výuce zařazeny nejsou, mají funkci především aktivizující a motivační. Dále již navazují samotnou prohlídkou v expozicích, kterou doplňují připravené tematické pracovní listy.

Výukový program Hmyz bude na základě připomínek rozšířen na celý kmen členovci a přidány budou informace o tzv. nej v přírodě, tzn. největší a naopak nejmenší zástupci, jedovaté druhy apod. Kromě tohoto bude připraven ještě obdobný program zaměřený na obratlovce, kde využijeme zejména naše dermoplastické preparáty představující exotickou i regionální přírodu a samozřejmě druhy chované v teráriích.

Následné doporučení je tedy nasnadě. Všem institucím obdobného charakteru doporučuji zkontaktovat s pedagogy, ale i se zástupci veřejnosti oblasti největšího zájmu a zapojit se do edukačních procesů mimo školské instituce.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Zdroje použité pro vlastní bakalářskou práci

I. Knihy, učebnice

BRABCOVÁ, A. Brána muzea otevřená. Nakladatelství JUKO Náchod, 2003. 583 s. ISBN 80-86213-28-5.

ČÁBALOVÁ, D. Pedagogika. Grada publishing, a.s., 2011. 271 s. ISBN 978-80-247-2993-0.

HUDEČKOVÁ, H. a kol. Metodologie sociologického výzkumu pro nesociology. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009. 116 s. ISBN 978-80-213-0791-4.

MAJER, E., MAJEROVÁ, V. Kvalitativní výzkum v sociologii venkova a zemědělství, část I. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, Katedra humanitních věd, 1999. 156 s. ISBN 80-213-0507-X.

MAŇÁK, J. a kol. Kapitoly z metodologie a pedagogiky. Masarykova univerzita v Brně, 1996. 129 s. ISBN 80-210-1031-2.

MAŇÁK, J. a kol. Alternativní metody a postupy. Masarykova univerzita v Brně, 1997. 90 s. ISBN 80-210-1549-7.

NELEŠOVSKÁ, A. a kol. Didaktika I. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 1999. 47 s. ISBN 80-7067-957-3.

PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Portál, s.r.o., Praha, 1997. 495 s. ISBN 80-7178-170-3.

SILBERMAN, M., LAWSONOVÁ, K. 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování. Portál, s.r.o., Praha, 1997. 311 s. ISBN 80-7178-124-X.

SLAVÍK, M., MILLER, I. Oborová didaktika pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory. Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2012. 135 s. ISBN 978-80-213-2277-6.

VOTAVA, J. Úvod do pedagogiky. Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2011. 203 s. ISBN 978-80-213-2229-5.

II. Internetové zdroje

www.muzeumcl.cz

SMEJKAL, L. Dějiny Augustiniánského kláštera v České Lípě. [cit. 15. 3. 2014], dostupné na: http://www.muzeumcl.cz/historie_klastera.html.

Zdroje použité při přípravě výukového programu

ČERNÍK, V. a kol. Přírodopis 6: Zoologie a botanika. SPN- pedagogické nakladatelství, a.s., 2007. 119 s. ISBN 978-80-7235-374-3.

JELÍNEK, J., ZICHÁČEK V. Biologie pro gymnázia. Nakladatelství Olomouc, 2013. 579 s. ISBN 978-80-7182-333-9.

SMRŽ, J. a kol. Biologie živočichů pro gymnázia. Nakladatelství Fortuna, 2004. 207 s. ISBN 80-7168-909-2.

STOKLASA, J. Klíče a návody k praktickým činnostem v přírodopisu, biologii, ekologii pro ZŠ a SŠ. SPN- pedagogické nakladatelství, a.s., 2006. 152 s. ISBN 80-7235-320-9.

ŠPAČEK, J. Svět pod mikroskopem pro kluky, holky a jejich rodiče. Grada publishing, a.s., 2008. 214 s. ISBN 978-80-247-2469-0.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1.....Ukázka informačních materiálů vydávaných k programům ve VMG
Příloha č. 2.....Ukázka zadání úkolů k Ekologické soutěži
Příloha č. 3.....Pracovní listy k výstavě hub
Příloha č. 4.....Ukázka hodnocení výchovné poradkyně- prezentace zoolog
Příloha č. 5.....Ukázka informační karty vydávané k prezentaci zoolog
Příloha č. 6Výukový program Hmyz

8. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Informační materiály vydávané VMG pro veřejnost

- I. Leták ke správnému přikrmování ptáků v zimě
- II. Ekokarta – jaro a mláďata
- III. Ekokarta- léto a plazi
- IV. Ekokarta – podzim a ježci
- V. Ekokarta- zima a netopýři
- VI. Ekokarta- celý rok a ochrana přírody

Příloha č. 2 – Ukázka zadání ekologické soutěže

- I. Zoologie bezobratlých- autor Bc. Lukáš Blažej (entomolog)
- II. Ekologie – autorka Ing. Tereza Kaiserová (Koordinátorka Ekoporadny ORSEJ)
- III. Dendrologie – autor Petr Mužák (geolog)
- IV. Geologie- autor Petr Mužák (geolog)

Příloha č. 3 – Ukázka pracovních listů k Výstavě hub

- I. Část pracovních listů pro MŠ
- II. Část pracovních listů pro ZŠ
- III. Pracovní list- kvíz pro SŠ a dospělé

Příloha č. 4 – Ukázka hodnocení výchovné poradkyně

Vyplněný formulář hodnocení výchovné poradkyně- prezentace zoolog

Příloha č. 5 – Ukázka informační karty vydané k prezentaci

Informační karta vydávaná k prezentaci profese a řemesla - zoolog

Příloha č. 6 – Výukový program hmyz

- I. Powerpointová prezentace – pro studenty
- II. Powerpointová prezentace + poznámky – pro lektora
- III. Powerpointová prezentace - Poznáváčka
- IV. Zvuky k poznáváče č. 11, č.12
- V. Powerpointová prezentace - Poznáváčka výsledky
- VI. Pracovní listy- zadání
- VII. Pracovní listy - výsledky